

**Ympäristöministeriön tulossopimus vuosille
2016–2019 ja toimintasuunnitelma vuodelle 2016**

SISÄLLYS

Allekirjoitukset	3
1) Yleistä	4
2) Toimintaympäristön kuvaus	4
3) Riskienhallinnan näkökulma	7
4) Ympäristöministeriön strategian 2022 tulostavoitteet ja toimenpiteet	7
5) Voimavarat	9
Liite Ympäristöministeriön tavoitteet	9

Allekirjoitukset

Ympäristöministeriön vuosien 2016–2019 tulostavoitteista ja voimavaroista on sovittu kansliapäällikön ja osastojen sekä tulosalueiden välisissä neuvotteluissa.

Helsingissä 18.12.2015

Hannele Pokka
Kansliapäällikkö

Tuula Varis
Ylijohtaja
Ympäristönsuojeluosasto

Helena Säteri
Ylijohtaja
Rakennetun ympäristön osasto

Timo Tanninen
Ylijohtaja
Luontoympäristöosasto

Ismo Tiainen
Hallinto- ja kansainvälisten asiain
johtaja
Hallinto ja kansainväliset asiat
-tulosalue

Jussi Salmi
Viestintäjohtaja
Tieto ja viestintä -tulosalue

1) Yleistä

Ympäristöministeriön tulossopimus ja tulossopimuksen ensimmäisen vuoden toimenpiteitä tarkemmin kuvaava toimintasuunnitelma perustuvat ympäristöministeriön strategiaan 2014–2022 sekä pääministeri Sipilän hallituksen hallitusohjelmaan. Tulossopimus konkretisoi strategian ja hallitusohjelman toimeenpanoa ympäristöministeriössä. Pääpaino toimenpiteiden suunnittelussa kohdistuu vuodelle 2016. Tulossopimuksen toteutumisesta raportoidaan kaksi kertaa vuodessa (väliraportti 31.7. tilanteesta ja loppuraportti). Raportoinnin tuloksia hyödynnetään mm. hallituksen vuosikertomuksen valmistelussa.

Ympäristöministeriön visio: Parempi ympäristö tuleville sukupolville

Toiminta-ajatus: Kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua rakentamassa

Arvot:

- Rohkeasti avoin
- Arvostettu asiantuntija
- Vastuullinen tulevaisuudentekijä

2) Toimintaympäristön kuvaus

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen mahdollisuus on se, että kykenemme ennakoimaan ja ottamaan huomioon maailmassa tapahtuvia megatrendejä, joita ovat mm. urbanisaatio, väestörakenteen muutos, ympäristö ja teknologian kehitys. Vahvuuksiamme kehittää toimintaamme ovat esimerkiksi biotalous, puhtaat teknologiat ja digitalisaatio.

Julkishallinnon resurssien väheneminen ja samanaikainen ympäristöongelmien kasvu ovat keskeinen haaste Suomen ympäristöhallinnolle. Ympäristöongelmien kansainvälisyys ja EU:n kasvavan ympäristösäätelyn toteuttaminen edellyttää vahvaa ympäristöhallintoa ja yhteistyötä. Haasteiden ratkaisemiseksi toimintatapoja tulee tehostaa ja uudistaa esimerkiksi kokeilujen avulla sekä tarvittaessa muuttaa lainsäädäntöä.

Koska ympäristökysymykset muuttuvat yhä moniulotteisemmiksi, on ympäristöministeriöllä yhä suurempi tarve aiempaa verkostomaisempaan toimintaan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Myös alan tutkimuskentältä edellytetään hallinnon- ja tieteenalojen rajat ylittävää yhteistyötä, jotta muuttuviin tietotarpeisiin voidaan vastata joustavasti ja kustannustehokkaasti. Kansalliseen tutkimusrahoitukseen kohdistuvien leikkausten myötä EU-rahoituksen merkitys korostuu entisestään. EU:n Life-ohjelman uusi hankemuoto, integroidut hankkeet, avaa mahdollisuuksia ratkoa laajoja ympäristöongelmia ja edistää kestävästä kasvusta liittyen vesien- ja muun luonnon suojeluun, kiertotalouteen ja ilmastomuutokseen.

Ympäristön tilassa on isoja haasteita mutta myös edistystä tapahtunut. Hallitusohjelmassa Suomen vahvuudeksi todetaan puhdas ympäristö ja runsaat luonnonvarat. Toisaalta myös hallitusohjelmassa todetaan, haasteena on ekologiseen kestävyysliikkeen liittyvät ongelmat, kuten ilmastomuutos, luonnonvarojen liikakäyttö ja ympäristön saastuminen esimerkiksi Itämeressä. Myönteisiäkin merkkejä on paljon. Suomi on uusiutuvien luonnonvarojen suhteen rikas, ja prosessoimme luonnonvaroja ekotehokkaammin kuin moni muu maa. Suomen ympäristön- ja luonnonsuojelussa tehdyt poliittiset ratkaisut ja käytännön toimet alkavat näkyä vesien tilan ja ilman laadun parantumisena.

Maailmanlaajuisten ympäristöongelmien ratkaiseminen edellyttää kansainvälisen ympäristöhallinnon lujittamista. Toiminnan keskiössä ovat kansainväliset ympäristösopimukset sekä YK:n ympäristökokous UNEA, joiden päätösten vaikutukset heijastuvat usein ajan myötä kansalliselle tasolle. Keskeinen on myös syyskuussa hyväksytty YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma (Agenda2030) ja sen tavoitteet. Toimintaohjelman 17 päätavoitteesta 10:ssä on vahva ympäristöulottuvuus. Hallituksen yhtenä kivijalkahankkeena on kansallisen toimintasuunnitelman laatiminen Agenda2030:n toimeenpanemiseksi Suomessa.

Arktinen ilmasto muuttuu muuta ilmastoa nopeammin. Arktisen alueen merkitys kasvaa niin kansainvälisen liikenteen, kaivostoiminnan, öljynporauksen kuin turisminkin alalla. Suomen arktisen politiikan keskiössä ovat mm. ympäristön reunaehtojen tunnistaminen, arktisten luonnonvarojen kestävä käyttö ja riskien tiedostaminen sekä niihin varautuminen. Hallituksen yhtenä kivijalkahankkeena on Arktisen strategian päivitys.

Ilmastonmuutos vaikuttaa lähes kaikkeen toimintaan. Ilmastonmuutos aiheuttaa kaikkialla maailmassa riskejä luonnon ja ihmisten hyvinvoinnille. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen tuomiin ääri-ilmiöihin varautuminen vaativat vastaisuudessa yhä enemmän toimia. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on edessä siirtyminen kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Uusi ilmastopoliittinen, jossa ovat mukana kaikki maat, tavoittelee maapallon keskilämpötilan nousun rajoittamista selvästi alle kahteen asteeseen ja pyrkii rajoittamaan lämpenemisen alle 1,5 asteen. Päästövähennystavoitteiden lisäksi sopimuksessa on asetettu pitkän aikavälin tavoite ilmastomuutokseen sopeutumiselle. Lisääntyvät ilmastotoimet avaavat suuret kasvumahdollisuudet puhtaan teknologian yritysille.

Suomi on osana EU:ta sitoutunut vähintään 40 prosentin päästövähennykseen vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen toimeenpanon keskeiset linjaukset määrittelee hallituksen energia- ja ilmastostrategia. Lisäksi laaditaan ilmastolain mukainen keskipitkän aikavälin ilmastopoliittinen suunnitelma eli toimenpideohjelma päästökaupan ulkopuolisten päästöjen vähentämiseksi. Näitä edistetään hallituksen kärkihankkeessa: ”hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti”.

Eheä yhdyskuntarakenne ja energiatehokkaat rakennukset hillitsevät ilmastonmuutosta. Eheä yhdyskuntarakenne erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla parantaa yhdyskuntien toimivuutta, taloudellisuutta ja elinympäristön laatua. Samalla se vähentää liikenteestä ja muusta toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä. Lievealueiden hajarakentamisen hillitseminen ja runsaasti henkilöliikennettä synnyttävien elinkeinoelämän toimintojen sijoittumisen ohjaaminen ensisijaisesti yhdyskuntarakenteen sisään tai hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle edistävät taloudellisesti kestäviä palvelujen ja liikenteen ratkaisuja sekä tukevat ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Kiinteistö- ja rakennusalaalla energian käytön vähentäminen, energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen ovat keskeisiä muutostekijöitä. EU:ssa uusien rakennusten tulee olla lähes nollaenergiarakennuksia vuoden 2020 loppuun mennessä. Myös korjausrakentamiselle on asetettu kansalliset energiatehokkuuden vähimmäisvaatimukset. Elinkaariosaaminen korostuu rakentamisessa ja rakennusten ylläpidossa. Osaavan työvoiman saanti kiinteistö- ja rakennusalaalla on kasvava haaste.

Kilpailu luonnonvaramarkkinoilla kiristyy. Maailmanlaajuinen kilpailu raaka-aineista kiristyy. Tarvitsemme tuotannon ja kulutuksen muutoksen, joka ensimmäistä kertaa perustuu siihen, että energiaa ja raaka-aineita käytetään aiempaa vähemmän. Vihreälle/kestävälle kasvulle, biotaloudelle ja kiertotaloudelle on politiikassa ladattu odotuksia ja korkeita tavoitteita niin kansainvälisesti kuin kansallisesti, yksi hallituksen kärkihankkeistakin tavoittelee kiertotalouden läpimurtoa.

Euroopan komission tuore ns. kiertotalouspaketti sisältää suunnitelman toimenpiteistä, joilla pyritään lainsäädäntöä sekä taloudellista ja tiedollista ohjausta kehittämällä vaikuttamaan tuotesuunnitteluun ja tuotantoprosesseihin, kulutukseen, jätehuoltoon sekä kierrätystuotteiden markkinoihin. Komission paketti tarjoaa tilaisuuden remontoida toimintamalleja ja talouden rakenteita. Yritysten ja kansantalouden kannalta mahdollisuudet ovat merkittäviä, mikäli Suomessa kyetään monistamaan alueellisia resurssiviisaita toimintamalleja, edistämään innovatiivisia palvelukonsepteja, satsaamaan julkisella sektorilla kestäviin hankintoihin sekä kehittämään ja ottamaan käyttöön puhtaita ratkaisuja.

Ratkaisuja vaativat edelleen myös vaaralliset ja haitalliset aineet sekä jätteet. Vaarallisten kemikaalien käyttö on yhä mittavaa, ja vaarallisten aineiden sekä pienhiukkasten päästöt ovat ympäristön ja terveyden kannalta liian suuret. Vaaralliset aineet tuotteissa voivat olla myös uudelleenkäytön ja kierrätyksen esteenä. Uusien ja osin tuntemattomien vaikutusmekanismien ja aineiden riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen on vielä riittämätöntä. Tällaisia ovat mm. hormonoimintaan vaikuttavat aineet, haitallisten aineiden yhteisvaikutukset ja nanomateriaalit.

Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttaminen vaatii toimia. Hallitusohjelman kärkihankkeissa tavoitellaan vesistöjen saattamista kuntoon ja sinisen biotalouden edistämistä. Ravinnekuormituksen vähentäminen on suurin haaste erityisesti Suomenlahdella, Saaristomerellä ja monissa järvissä. Itämeren rehevöitymistä on mahdollista hillitä merkittävästi valuma-alueella tehtävin toimin, jotka hyödyttävät myös sisävesien tilan paranemista, mutta hyvän tilan saavuttaminen kestää vuosikymmeniä. Ilmastonmuutos aiheuttaa lisähaastetta rehevöitymisen torjunnalle. Öljy- ja kemikaalikuljetukset Suomenlahdella aiheuttavat merkittävän ympäristövahingon riskin, johon on varauduttava.

Valtioneuvosto on joulukuussa 2015 hyväksynyt vuoteen 2021 ulottuvat vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman. Suunnitelmissa esitetään kustannustehokkaat toimenpiteet, joilla vesien ja meren hyvä tila voidaan ylläpitää ja huonokuntoisissa vesissä tilaa parantaa. Toimenpiteiden toteuttaminen tuo merkittäviä hyötyjä. Puhtaat vedet ja eliöstöltään rikas meriympäristö takaavat turvalliset juoma- ja uimavedet ja hyvät kalavedet. Hyvästä veden laadusta hyötyvät niin alueen asukkaat kuin elinkeinotkin. Uudet innovaatiot ja niiden kehittäminen suojelutyön yhteydessä voivat tuottaa myös uusia vientimahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu jatkuu. Niin Suomessa kuin muualla luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä aiheuttavat edelleen mm. ilmastonmuutos, luonnonvarojen ylikäyttö, haitalliset päästöt ja vieraslajit. Luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen seurauksena myös sen ihmiselle tarjoamat ekosysteemipalvelut kuten hiilensidonta, ravintokasvien pölytys ja ravinteiden kierto voivat pahasti häiriintyä.

Kansainväliset sopimukset ja EU:n lainsäädäntö ohjaavat Suomen toimia luonnon monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä. Tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä ja varmistaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa tila ja ekosysteemipalvelut vuoteen 2050 mennessä. Luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi ja ylläpitämiseksi tarvitaan valtioiden ja viranomaisten toimien lisäksi elinkeinoalojen, yksityisten yritysten ja kansalaisten toimia. Keskeistä on luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön tarpeen ja mahdollisuuksien saattaminen yleiseen tietoisuuteen ja osaksi toimintaa eli valtavirtaistaminen.

Luonnolla ja siihen perustuvilla ekosysteemipalveluilla on myös suuri taloudellinen merkitys, ja ne luovat pohjan monipuolisen biotalouden kasvuille. Hallitusohjelman kärkihankkeen ”luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin” tavoite on edistää kansallista ja kansainvälistä virkistys- ja luontomatkailua. Suomessa kansallispuistojen hoitoon ja virkistysmahdollisuuksiin kohdistuvan tuen on arvioitu tarjoavan peräti 10 euron tuoton 1 euron aluetason sijoituksella.

Hyvä rakennettu ympäristö edistää hyvinvointia. Hyvin rakennettu ympäristö edistää ihmisten hyvinvointia. Se luo myös puitteet talouden vakaalle kehitykselle. Muutostrendit, kuten aluehallintouudistus ja yhteiskunnan eri alojen digitalisoituminen heijastuvat rakennettuun ympäristöön.

Suomalainen rakennettu ympäristö on Euroopan mittakaavassa pääsääntöisesti hyvällä tasolla. Suomalaisilla yrityksillä onkin mahdollisuus kehittyä alan edelläkävijöiksi. Kuitenkin monet asiat kiinteistö- ja rakennusalaan vaativat edelleen toimia, kuten rakentamisen ja korjaamisen laatu ja sisäilman terveellisyys, turvallisuus sekä suunnitelmallinen kiinteistönpito.

Väestö keskittyy kasvukeskuksiin, etenkin metropolialueelle. Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja eri toimintojen yhteensovittaminen säilyy erityisesti kasvavien kaupunkiseutujen haasteena ja tähän liittyvät ohjausvälineet kaipaavat kehittämistä. Kaupunkiseutujen kehitys (ml. metropolialue) vaikuttaa koko maan kansantalouden kehitykseen ja kansainvälisen kilpailukykyyn.

Kaupunkien merkitys tulee korostumaan entisestään. Väestö kasvaa suurimmilla kaupunkiseuduilla niin sisäisen kuin ulkoisen muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena.

Kysyntään nähden liian vähäinen asuntojen tarjonta erityisesti pääkaupunkiseudulla pitää asuntojen hintatasoa ja vuokria suhteellisen korkeina. Kohtuuhintaisten asumisratkaisujen riittävyys edistäisi oleellisesti kasvukeskusten kilpailukykyä sekä palveluiden ja liikennematkaisuuden järjestämistä. Hallituksen yhtenä kärkihankkeena on "Asuntorakentamista lisätään", millä on tarkoitus vastata asuntojen kysyntään ja edistää rakennusalan kilpailua sekä mm. talouden kasvua ja työllisyyttä. Olemassa olevan rakennus- ja asutokannan ylläpidon ja palvelukyvyn säilyttäminen merkitys kasvaa.

Olemme maailman maiden eturintamassa kohtaamassa väestön ikääntymiseen liittyviä haasteita. Väestön ikärakenteen muutoksesta seuraa, että yhteiskunnan on mukauduttava laajasti entistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. On edistettävä mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaavia toimia, kuten esteettömiä asuin- ja elinympäristöjä ja näiden kehittymistä tukevaa yhdyskuntasuunnittelua. Asunnottomuuden vähentäminen ja sen ennaltaehkäisy vaativat uusia toimia. Kotona asumisen mahdollistaminen on yksi keskeisistä ikääntyvää väestöä ja muita erityisryhmiä koskevista tavoitteista. Yksi hallituksen kärkihankkeista tavoittelee ikäihmisten kotihoidon edistämistä.

3) Riskienhallinnan näkökulma

Riskien tunnistaminen ja hallinta ovat osa ympäristöministeriön toiminnan ja resurssien käytön suunnittelua ja ne huomioidaan tavoitekohtaisesti. Tulossopimuksen ajanjaksolla 2016–2019 keskeiset tavoitteisiin sisältyvät riskit liittyvät julkisen talouden säästöihin, jotka kohdentuvat laajasti myös ympäristöhallintoon. Tulossopimuskaudella ympäristöhallinnon tehtävät on sopeutettava supistuviin resursseihin ja pyrittävä samalla huolehtimaan ympäristön tilan säilymisestä.

Aluehallinnossa toteutettavat huomattavat resurssivähennykset vaarantavat monien ympäristön kannalta olennaisten tehtävien hoidon ja vaikuttavat välillisesti myös ympäristöministeriön toiminnan vaikuttavuuteen ja ympäristöministeriön strategian toteuttamiseen.

Ministeriön vähenevien henkilöstöresurssien yhteensovittaminen kasvavaan tehtävämäärään aiheuttaa edelleen käytettävissä olevien resurssien ja tehtävien tasapainottamiseen liittyviä riskejä, jotka pyritään tunnistamaan ja ottamaan toiminnassa kokonaisvaltaisesti huomioon.

4) Ympäristöministeriön strategian 2022 tulostavoitteet ja toimenpiteet

Ympäristöministeriön strategiassa on esitetty strategiset vaikutustavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet, joilla strategiaa toteutetaan. Strategia muodostaa hallitusohjelman ja keskeisimpien ympäristöministeriön hankkeiden kanssa perustan toiminnan ja resurssien käytön suunnittelulle.

Strateginen vaikutus: Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi

- Suomen kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet merkittävästi
- Rakennetussa ympäristössä on otettu käyttöön vähähiilisyttä ja energiatehokkuutta edistäviä ratkaisuja

Strategiset toimenpiteet

Kansainvälisen ilmastopimuksen neuvottelemine

EU:n 2030 ilmasto- ja energiatavoitteiden valmistelu ja toimeenpano

Ympäristöhallinnon kokonaisvaltainen ilmasto- ja energiatehokkuusohjelma ja sen toteuttaminen

Strateginen vaikutus: Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimivat kierrätysmarkkinat

- *Suomen kasvun kärjet ovat kestäviä*
- *Tuotteet, materiaalit ja ravinteet kiertävät*

Strategiset toimenpiteet

Ympäristöhallinnon ohjelma vihreään talouteen siirtymiseksi ja sen toteuttaminen

Ympäristönäkökulman vaikuttava integrointi erityisesti maatalous-, metsä-, energia- ja kaivossektorin säädöksiin, strategioihin ja toimintaan sekä arktiseen yhteistyöhön

Jätteiden ja ravinteiden kierrätyksen tehostaminen

Strateginen vaikutus: Hyvä ympäristön tila

- *Suomi on tunnettu hyvästä veden ja ilman laadusta*
- *Rakennetun ympäristön kehitys parantaa ihmisen hyvinvointia*

Strategiset toimenpiteet

Vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoitosuunnitelman toimeenpano

Kansallisen ilmansuojeluohjelman laatiminen ja toteutuksen käynnistys

Rakentamisen laadun parantamisohjelma ja rakennusvalvonnan kehittäminen

Ympäristölupa- ja arviointimenettelyiden kokonaisuuden tehostaminen

Strateginen vaikutus: Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut

- *Luonnon monimuotoisuus on turvattu ja ekosysteemipalveluilla on keskeinen merkitys yhteiskunnassa*

Strategiset toimenpiteet

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategian ja toimintaohjelman toimeenpano

Ekosysteemipalvelujen ja niiden tuottamien hyötyjen kartoittaminen, arvottaminen ja tunnetuksi tekeminen

Viherrakenteen ja sinisen rakenteen kehittäminen alueidenkäytössä

Strateginen vaikutus: Hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot

- *Asuminen on kohtuuhintaista ja se vastaa asukkaiden ja hyvän elämän tarpeita*
- *Kaupunkiseutujen, etenkin metropolialueen kilpailukykyä vahvistetaan*

Strategiset toimenpiteet

Kasvavien kaupunkiseutujen kaavoitus- ja sopimusmenettelyn kehittäminen

Asumisen kustannustason alentaminen ja asumisen tukijärjestelmän vaikuttavuuden parantaminen

Ikääntyneiden kotona asumisen edellytysten parantaminen

Erityistä tukea tarvitsevien väestöryhmien asumistilanteen parantaminen

5) Voimavarat

Ympäristöministeriön toimintamenomäärärahat vuoden 2016 talousarviossa ovat 28 580 000 euroa, joista 17 668 000 euroa käytetään palkkoihin ja 4 987 000 euroa kohdistetaan tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoimintaan (TEAS). Lisäksi ministeriöllä on käytettävissä vuodelta 2015 siirtyvät määrärahat, joita on noin 11 126 000 euroa.

Osastokohtaiset resurssit vuonna 2016 (arvio)	htv
Luontoympäristöosasto (LYMO)	
- Strategiset toimenpiteet	42
- Perustehtävät/muut tehtävät	10
	yht. 52
Ympäristönsuojeluosasto (YSO)	
- Strategiset toimenpiteet	44
- Perustehtävät/muut tehtävät	10
	yht. 54
Rakennetun ympäristön osasto (RYMO)	
- Strategiset toimenpiteet	70
- Perustehtävät/muut tehtävät	13
	yht. 83
Hallinto- ja kansainväliset asiat -tulosalue (HAKA)	
- Strategiset toimenpiteet	28
- Perustehtävät/ muut tehtävät	25
	yht. 53
Tieto ja viestintä -tulosalue (TIEVIE)	
- Strategiset toimenpiteet	9
- Perustehtävät/ muut tehtävät	4
	yht. 13
Johdon tuki	yht. 5

Liite Ympäristöministeriön tavoitteet

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN TULOSSOPIMUS JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2019

Tulossopimus 2016–19						Toimintasuunnitelmaosio		Seuranta, tilanne 31.12.2016	
Strateginen vaikutus: Toimintatavat, toimintakulttuuri									
Hallinnollisen työn helpottaminen ja vähentäminen Ketterä ja innostava toimintakulttuuri Asiakaslähtöinen sähköinen asiointi ja kansalaisten osallistuminen			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19		Koko vuoden toteuma	
Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Tavoitelaji*	Toiminnallinen tulostavoite	Aikajänne	Laadullinen / numeerinen mittari	Vastuuosasto / yksikkö	htv-arvio 2016	Suunnitelma toimenpiteistä 2016 (YM yhteinen näkemys). Konkreettiset toimet ja niiden vaiheistus.		Konkreettiset tulokset ja toteutuksen tilanne
Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen (toimintatavat); kärkihanke 1: Digitalisoidaan julkiset palvelut	HO	Ympäristönsuojelua koskevat hallinnon menettelyt sujuvoitetaan ja tehostetaan sähköistämällä prosessit.	2016-19	Vuonna 2016 aluehallintovirastoissa ympäristöluvut haetaan ja käsitellään sekä niistä tiedotetaan sähköisesti. Ympäristönsuojelun valvonnan palvelut sähköistetään vuoteen 2017 mennessä. Sähköiset lupa- ja valvontajärjestelmät integroidaan.					Sähköinen lupajärjestelmä otettiin käyttöön loppuvuonna 2016. VAHTI-järjestelmän valmistelu etenee uudelleen asettavassa valmisteluryhmässä, jolle annetaan määräaika vuosille 2017-2018.
	K	Toimenpide 2: Hallinnon sisäiset prosessit digitalisoidaan ja entiset prosessit puretaan.	2016	YHA-palveluiden kehittämisprojekti tehostanut ja digitalisoinut palvelutuotantoa ja lisännyt asiakaslähtöisyyttä.	OHTA, osastot, hallinnonala, TIEVIE		Projektisuunnitelman mukainen toteutus.		1) Alueellisen ympäristöhallinnon palvelutietovarannon muodostaminen aloitettu tärkeimmistä palveluista, suppea palvelutietovaranto valmis vuoden lopussa. (Pohjalta laaditaan koko alueellisen ympäristöhallinnon KaPA-lain mukainen palvelutietovaranto.) 2) Alueellisen ympäristöhallinnon palveluiden sähköistämiseksi laadittu periaatteet ja priorisoitu toteuttamisjärjestys. 3) Alueellisen ympäristöhallinnon palveluita palvelumuotoiltu asiakaslähtöisesti yhteistyössä ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen kanssa. Palvelumuotoilun tuottamien kehittämisohdotusten toimeenpano aloitettu. 4) Alueellisen ympäristöhallinnon palveluiden kehittämisen tiekartta valmistunut.

	S	Digitalisaatiota ja yhteentoimivuutta lisätään rakennetun ympäristön toimialueella.	2016–18	Sähköisten palvelujen määrä ja käyttöaste (mm. Lupapiste, Harava, Tarkkailija, Liiteri). Yhteentoimivuuden kuvaukset avoindata.fi -sivustolla.	RYMO, TIEVIE	RYMO (2)	a) Selvitetään kunnan ja valtion välisten vastuiden ja tiedonsiirron ongelmakohdat ja ratkaisuehdotukset. b) Kuvataan RYMON toimialan keskeiset prosessit. c) Valmistellaan kiinteistö- ja rakennusalan keskeinen sanasto. d) Valmistellaan poikkeamislupaprosessia koskeva yhteentoimivuuden asetus. e) Varmistetaan 3D-kaupunkimallinnuksen ohjeen laajamittainen hyödyntäminen. f) Tehdään GISALUn arviointi ja karsitaan sisältöä. e) Varaudutaan hallituksen digikärkihankkeiden toimeenpanoon.	a) VNKteas-hanke on selvittänyt tilannetta ja jatkotyötä tehdään KIRADIGI-hankkeessa sekä VM:n Kuntatieto-hankkeessa. b) Kuvausdokumentti 1.0 on tehty pohjaksi alan yhteisen näkemyksen työstämiselle. c) Suomenkielinen kiinteistö- ja rakennusalan keskeinen sanasto on tehty laajana yhteistyönä. d) ei ole valmisteltu. e) ohje on viimeistelyvaiheessa, jalkauttaminen ja hyödyntäminen vielä edessä. f) osatehtäviä toteutettu. g) YM/RYMON Digikärkihanke-esitykset yhdistettiin KIRA-alan esitykseen ja muokattiin uudeksi hankkeeksi rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (KIRADIGI)-hanke, joka sai alkurahoituksen LTAll:ssa ja sitä on alettu toteuttaa.
	HO	Valmistellaan ministeriölle digitalisaatiostrategia / -ohjelma	2016		TIEVIE		Tietohallinnon ja digitalisaation koordinaatioryhmä on vakiinnuttanut toimintansa. Suunnitelmassa huomioidaan Valtiokonttorin digitalisaatioreportin toimenpide-ehdotuksia.	Koordinoitiryhmä on vakiinnuttanut toimintansa. Valtiokonttorin digitalisaatioreportin toimenpiteet eivät kohdistuneet ympäristöministeriöön. Digitalisaatiota edistetään menossa olevissa kehityshankkeissa (Envibase ym).
Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen (toimintatavat); kärkihanke 3: Sujuvoitetaan säädöksiä	HO	Perataan säädökset, jotka eniten haittaavat kansalaisten arkea, yritystoimintaa, maataloutta, investointeja, rakentamista, tervettä kilpailua ja vapaaehtoistoimintaa	2016-19	Säädösehdotukset on tehty.	kaikki osastot ja LSJ		Sisällytetään vireillä oleviin, sujuvoittamista edistäviin säädöshankkeisiin	Menettelyjä on sujuvoitettu maankäyttö- ja rakennuslain ja luonnonsuojelulain muutoksilla, jotka tulivat voimaan alkuvuodesta 2016. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksilla luovuttiin maakuntakaavojen vahvistusmenettelystä sekä siirrettiin poikkeamistoimivalta kunnille. Luonnonsuojelulain muutoksella luovuttiin metsänhakkuihin liittyvistä liito-oravaa koskevista rajauspäätöksistä ja kevennettiin suojelualueiden merkintää. Sujuvoittaminen on keskeisesti mukana myös eräissä syysistuntokaudella annettavissa hallituksen esityksissä (MRL:n muutos/karalusu, ympäristönsuojelulain muutos, ja uusi YVA-laki)

	HO	Välittömästi ryhdytään purkamaan kansalaisia ja yritystoimintaa haittaava alempiasteisia normeja, määräyksiä ja ohjeita.		Säädösehdotukset on tehty.	kaikki osastot ja LsJ		Sisällytetään vireillä oleviin, sujuvoittamista edistäviin säädöshankkeisiin	Rakentamismääräykset ovat uudistettava ja siinä yhteydessä täsmennetään asetusten ja ohjeiden suhde.
	HO	Sujuvoitetaan lupa- ja valitusprosessit ja annetaan niitä koskeva palvelulupaus. Valmistellaan hallituksen esitys ympäristönsuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyvä valtioneuvoston asetuksen muutos. Oikeusministeriön johdolla, yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa valmistellaan vesilain ja ympäristönsuojelulain muutoksenhakusäännösten muutokset (valituslupajärjestelmä).		HE:t ja VN asetus valmiit.			Ehdotus hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi valmistuu vuoden 2015 lopussa ja esitys annetaan eduskunnalle vuonna 2016. Ministeri Lauri Tarastin arviointiryhmän ehdotukset ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja muiden menettelyiden paremmasta integroinnista valmistellaan ympäristövaikutusten arviointia koskevan lain uudistamista valmistelevassa työryhmässä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2016. Hallituksen esitys valituslupajärjestelmän laajentamisesta ympäristönsuojelulain mukaisiin menettelyihin valmistellaan yhteistyössä OM:n kanssa.	HE YSLin muuttamisesta (laitosluettelo, sähköinen neuvonta) siirtyy annettavaksi tammikuussa 2017 arviointineuvoston lausunnon aiheuttamien täydennysten vuoksi. Ilmoitusmenettelyä koskeva jatkoselvitys valmistuu 2016. Ympäristöministeriö on tehnyt yhteistyötä oikeusministeriön kanssa valituslupajärjestelmän laajentamiseksi ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin asioihin.
	HO	Viranomaisten keskinäisten valitusten määrä minimoidaan esimerkiksi ennakkoneuvottelumenettelyllä.	2016-19	Säädösmuutokset on tehty	LYMO ja LsJ		Ennakkoneuvottelua koskevat säännökset sisällytetään ehdotukseen hallituksen esitykseksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevaksi laiksi	Hallituksen esitys YVA-lainsäädännön uudistamiseksi annettiin eduskunnalle 15.12.2016. YVA-lakiin sisältyy säännös ennakkoneuvottelusta. Valituslupamenettelyn laajentamista koskevaa hallituksen esitystä valmistellaan yhteistyössä OM:n kanssa.
	HO	Suurten teollisten hankkeiden ennakkoneuvottelua koskeva säännös valmistellaan ympäristövaikutusten arviointia koskevan lain uudistamisen yhteydessä ja sisällytetään sitä koskevaan hallituksen esitykseen.	2016-19	Säädösmuutokset on tehty	LYMO ja LsJ		Ennakkoneuvottelua koskevat säännökset sisällytetään ehdotukseen hallituksen esitykseksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevaksi laiksi.	Hallituksen esitys YVA-lainsäädännön uudistamiseksi annettiin eduskunnalle 15.12.2016

Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen (toimintatavat); Kärkihanke 4: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri	HO	Toimenpide 1: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri.	2016	Aluehallinnon osaamisen kehittämisen uudistaminen –kokeiluprojekti tehostanut YHA-koulutuksen.	Ohta, osastot, alainen hallinto		Projektisuunnitelman mukainen toteutus.	Ympäristöhallinnon osaamisen kehittämisen projektissa otettu käyttöön uusi toimintatapa yhteistyössä. Kokeiltu itseopiskelua tukevia sähköisiä työskentelytapoja, ohjeistettu kokeilu vakinaiseksi toiminnaksi, laaditaan Osaamisen kehittämisen opas. Sähköisten toimintatavat keventäneet koulutus- ja neuvottelupäivien fasilitoinnin hallinnosta työtä.
Reformit; Reformi 2: Kuntien kustannusten karsiminen tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä	HO	Hallitus vähentää kuntien kustannuksia 1 miljardilla eurolla karsimalla lakisääteisiä tehtäviä sekä niiden toteuttamista ohjaavia velvoitteita ainakin seuraavilla periaatteilla: • purkamalla asumisen ja palveluiden välinen kytkentä • poistamalla tilojen moninaiskäytön normiasteet	2016-19		Johdon tuki, Osastot			ARAN oppaat uudistettu 6/2016. Kuntien maksullisuutta lisäävät ympäristönsuojelu- ja jäteäin valvontaa koskevat säädösmuutokset valmistelussa. Erityisryhmien investointiavustusta koskeva lainsäädäntö eduskunnassa, muutos astuu voimaan 1.1.2017. Säästö kunnille noin 3,25 milj. euroa/vuosi
	HO	Valvontaa kehitetään siten, että erilaisia suositusluontoisia oppaita tai vastaavia ei käytetä kuntia sitovina normeina. Esimerkiksi asumispalvelujen tiloja koskevia suosituksia ja ohjeita sekä ARAn investointiohjeita joustavoitetaan.	2016-19		Johdon tuki, Osastot			ARAN oppaat uudistettu, meneillään VM-vetoinen kartoitus eri hallinnonalojen suositusluontoisista oppaista.
Reformit; Reformi 4: Aluehallinnon uudistus	K	Keskushallintoa uudistetaan noudattaen KEHU- ja VIRSU-hankkeissa omaksuttuja kehittämisperiaatteita. Aluehallinnon uudistamista valmistellaan yhteistyössä vaikuttavasti ja tuloksellisesti.	2016-19	Aluehallinnon uudistamista valmisteltu yhteistyössä vaikuttavasti ja tuloksellisesti.	Haka/ Ohta, osastot, alainen hallinto, TIEVIE		Mm. työryhmätyö, selvitykset, hallinnonalojen yhteiseen valmisteluun osallistuminen	SYKEN tehtäviä ja eri rooleja selvitetty. Hallitus linjasi marraskuussa, että keskushallintouudistus tulee kohdistumaan toimintatapojen ja yhteistyön tiivistämiseen.
		Aluehallinnolle siirretyt ympäristöhallinnon tehtävät ovat toiminannassa 1.1.2019 käynnistyvillä itsehallintoalueilla.		Hallinnonalan erityislakien tarvittavat lainmuutokset on valmisteltu.	Johdon tuki, HAKA, Osastot	5-10 htv	Määritellään aluehallinnolle siirrettävät ympäristöhallinnon tehtävät.	Laadittu raportti selvityshenkilö Tarastille. Laadittu jatkoselvitys ympäristöhallinnon tehtävistä. Hallitus linjasi 5.4.2016 ympäristötehtävien sijoittumistamaakuntiin ja valtion viranomaiseen. Osallistuttu aktiivisesti VM vetoisiin valmisteluryhmiin sekä valmisteltu merkittävä määrä muutoksia substanssilainsäädäntöön.

Toimintaa tukeva vuorovaikutteinen ja avoin toimintakulttuuri	S	Työtavat ovat sujuvat ja tukevat työn tekemistä vuorovaikutteisesti ja yhteistyössä työskentelypaikasta riippumatta.	2016-2017	Vmbaro Yhteensä 3,48 > 3,5 Töiden yleinen organisointi 3,30 > 3,40	Haka/ Heha	- kokous- ja vuorovaikutuskulttuuria kehittävää koulutusta ja tapahtumia, joissa huomioidaan myös työhyvinvointinäkökulma ja yhteiset pelisäännöt - tilaisuuksia tiimimäisessä työskentelyssä hyödyllisten työtapoen kehittämiseksi.	Toteutettiin Puheopiston Forum-teatterityyppinen työyhteisön vuorokaikutusta kehittävä tilaisuus. Järjestettiin Lync-virtuaaliluentoja innostamaan Lyncin hyödyntämiseksi muidenkin luentojen ja -kokousten järjestämiseen. Kokeiltiin Vyvi-ryhmän hyödyntämistä oppimisessa ja osaamisen jakamisessa osana esimiesvalmennusta. Järjestettiin 2 neuvotteluvalmennustilaisuutta. Kaikille avoimia tiimivalmennustyöpajoja järjestettiin 4 ja sen lisäksi tiimisparrauksia vapaaehtoisille tiimeille (6 tiimiä). Lisäksi tehtiin kuvaukset Intraan 5 erilaisesta tiimistä.
	S	Henkilöstöllä on käytössä ajantasaiset työvälineet ja se saa tarvittavan tuen välineiden käyttöön.		Laitekanta on uusittu 2016, Vmbaro "työtilat ja työvälineet" 3,13 => 3,3	TIEVIE	- Laitekanta on uusittu, - eri toimijoiden (VNHY, Valtori) vastuut on selvitetty ja viestitty	Laitekanta on uudistettu yhteistyössä Valtorin kanssa. Vastuut selvitetty ja niistä on viestitty intrassa.
	S	Sisäinen viestintä toimii ja on vuorovaikutteista. Viestinnässä on otettu käyttöön uusia tapoja ja keinoja.	2016-2017	Vmbaro "tiedon kulku" 3,28 => 3,4	TIEVIE, osastot	- intran sisältö on päivitetty, - päätös intran uusimisesta on tehty (VNHY-ratkaisun perusteella)	Intranetin sisältö on uudistettu. Ym on mukana kehittämässä vn:n yhteistä sähköistä työpöytää (ml. Intra) ja ottaa sen käyttöön ensimmäisten joukossa Q4/2017. Vm-barotulos "Vuorovaikutus ja viestintä"
Henkilöstövoimarat on kohdennettu strategiaa tukevaksi	S	Henkilöstön osaaminen suunnataan strategiaa ja tavoitteita tukevasti	2016-2017	Suunnitelma valmisteltu yhteistyössä johdon kanssa	Haka/ Heha	- Henkilöstösuunnitelman laadullisen osan tekeminen	Tehty vain koulutussuunnitelma pohjautuen koulutustarvekyselyyn ja ajankohtaisiin koulutustarpeisiin.
Valmentava ja hyvinvointia tukeva johtaminen	S	Johtamisen painopiste ihmisten johtamiseen (motivointi, kannustus, oppimisen edistäminen, hyvinvointi, toiminnan suuntaus ja vastuun jakaminen)	2016-2017	Vmbaro Johtaminen 3,58 > 3,7 Johtajuusindeksi 3,49 > 3,6?	Haka/ Heha	- Esimiesten valmennusohjelma (oma esimiespolku, työyhteisön rakentaminen, hyvinvointia ja osaamista tukeva johtaminen) - Coaching	Esimiesvalmennuksesta toteutettu 5 jaksoa (Minä esimiehenä, Rakenteet ja käytännöt, Strategia ja muutos, Valmentava johtamisote, Vaativat johtamistilanteet). Tilaisuuksiin on pääosa esimiehistä osallistunut. Esimiehistä 12 halusi ja sai coachin. Coachaus kilpailutetaan jatkotarpeita varten.

T&K-toiminta on ennakoivaa ja vaikuttavaa, sen avulla tuotetaan johtamisessa, suunnittelussa, ohjauksessa sekä päätöksenteossa tarvittavaa tietoa ja osaamista.	HO, S	T&K-toimintaa kehitetään YM:n T&K toimenpideohjelman mukaisesti, etenkin korostaen tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä. Uusien rahoitusvälineiden agendaan vaikutetaan. Life-hakemusten ja rahoitettujen hankkeiden määrä ja laatu säilyvät riittävän korkealla.	2016-2019	YM:n T&K toimenpideohjelmaa on toteutettu, vaikuttavuutta on edistetty. YM:lle relevantit VN TEAS ja STN hankkeet (kpl ja EUR) Life-hakemusten ja rahoitettujen hankkeiden määrä sekä YM:lle relevanttien (osarahoitettujen) hankkeiden määrä (kpl ja EUR).	Tutkimusjohtaja, kaikki osastot ja yksiköt	yht. 3	YM:n T&K toimenpideohjelman liitteenä olevan taulukon toimenpiteiden toteuttaminen.	T&K toimenpideohjelma ja seurantataulukko päivitettiin v 2016 aikana. Ohjelmaa on toteutettu suunnitelman mukaisesti. Strategisen tutkimuksen (ST) teemat tukivat YM:n tavoitteita (YM:lle relevantteja hankkeita käynnistyi 5 kpl), VN TEAS -hankkeet palvelivat YM:n toimintaa (YM:n kannalta relevantteja VN TEAS hankkeita käynnistyi 36 kpl, yht. n. 6,7 milj. EUR). Saapuneiden Life-hakemusten määrä 2016 oli tavoitellulla tasolla (15 kpl) ja niiden keskimääräinen hankekoko oli suurempi kuin koskaan aiemmin. YM:lle relevantteja rahoitettuja perinteisiä Life-hankkeita oli 1 kpl (Metsäpeura-Life), josta EU maksaa 3,3M EUR. YM:lle relevanttien rahoitettujen isojen integroitujen hankkeiden määrä on edennyt optimaalisesti: Suomeen saatu 2 isoa hanketta, kokonaiskustannuksiltaan noin 70 milj. EUR, joista EU/Life maksaa lähes 44 milj. EUR.
---	------------------	--	------------------	--	---	---------------	--	---

* Toiminnallisen tulostavoitteen tavoittelajit: Hallitusohjelma (HO), Kärkihanke (K), YM strategia (S)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN TULOSSOPIMUS JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2019

Tulosopimus 2016–19						Toimintasuunnitelmaosio	Seuranta, tilanne 31.12.2016
Strateginen vaikutus: Hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot							
Vaikutuksen täsmennys: • Asuminen on kohtuuhintaista ja se vastaa asukkaiden ja hyvän elämän tarpeita		Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19				Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Koko vuoden toteuma
Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Tavoitelaji*	Toiminnallinen tulostavoite	Aikajänne	Laadullinen / numeerinen mittari	Vastuuosasto / yksikkö	htv-arvio 2016	Konkreettiset tulokset ja toteutuksen tilanne
Hyvinvointi ja terveys; kärkihankkeet 4: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa	HO	Kehitetään eri asumismuotoja. Jatketaan vuosiksi 2013–2017 laaditun ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman (Ikä-Aske) toimeenpanoa.		Eri asumismuotoja on kehitetty. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman (Ikä-Aske) toimeenpanoa on jatkettu.	RYMO	sis. alla	VN TEAS v.-16: selvitys ikääntyneiden hyvinvoinnista ja yhteisöllisyydestä asumisessa ja asuinalueilla ml. erilaiset asumismuodot ja kv-näkökulma VN TEAS-selvitys valmistuu keväällä 2017. STM:n kärkihankkeessa toteutetaan kuntakokeiluja. Porvoon kaupungin koordinoimassa hankkeessa pilotoidaan asumisen ja palvelun yhdistäviä ratkaisuja (esim. palvelukortteli) ikääntyneiden tarpeisiin. Hanke toteutetaan ajalla 10/2016-10/2018.
Ikääntyneiden kotona asumisen edellytysten parantaminen	S	Edistetään ikääntyneiden kotona asumista ja jatketaan vuosiksi 2013–2017 laaditun ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman (Ikä-Aske) toimeenpanoa. Asuntojen uudis- ja korjausrakentaminen vastaa eri asukasryhmien tarpeita ja kysyntää ml. Esteettömyys.	2016–17	STM:n laatusuositus, 2013: Tilastokeskus/Asunnot ja asuinolot -tilasto: hissittömissä kolme- tai yli kolmekerroksisissa taloissa asuvien 65 v. täyttäneiden määrä. Kotona asuvat 75v. Täyttäneet (lisätty 19.11. jälkeen)	RYMO, TIEVIE	RYMO (2,5)	Ikä-Asken väliarvioinnin ym. pohjalta tarkennettu suunnitelma ohjelman painoisteista ja jatkotoimenpiteistä v.16-17 . Asuntokannan korjaaminen keskeinen painopiste. Esteetöntä rakentamista koskeva asetus lausunnolle syksyllä 2016. Tarkennettu suunnitelma Ikä-Askesta vuosille 2016-17 tehty huhtikuussa. Esteetöntärakentamista koskevan asetusluonnoksen lausunnot ovat saapuneet elokuussa.
Työllisyys ja kilpailukyky; kärkihankkeet 5: Asuntorakentamista lisätään	K	Vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi luodaan uusi kymmenen vuoden välimalli.		Valtion tukeman vuokra-asuntorakentamisen määrä.	RYMO, TIEVIE	RYMO (1,5)	Välimallia koskeva HE annetaan eduskunnalle viimeistään 9/2016 Välimallia koskeva laki ja asetus on annettu ja järjestelmä on tullut voimaan 1.8.2016.
	K	Omistajien yleishyödyllisyysvaateesta luovutaan uustuotannon osalta ja rajoitukset muutetaan kohdekohtaisiksi kiristäen vaatimuksia.		Valtion tukeman vuokra-asuntorakentamisen määrä. Vuokrataso valtion tukemissa vuokra-asunnoissa.	RYMO, TIEVIE	RYMO (1,5)	Yleishyödyllisyyttä ja rajoituksia koskeva HE annetaan eduskunnalle 4/2016. HE annettu eduskunnalle. Voimaan 1.1.2017
	K	Olemassa olevan ARA:n asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustetaan, mikäli vapautuva pääoma käytetään asuntorakentamiseen.		ARA voi tehdä päätöksiä asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustamisesta asuntorakentamiseen liittyen 1/2016	RYMO, TIEVIE	RYMO (0,2)	Ympäristöministeriö ohjaa Asumisen rahoitus- ja kehittämissuunnitelmasta ARA-asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoitusten joustamiseksi, jotta ARA voi tehdä päätöksiä asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustamisesta asuntorakentamiseen liittyen 1/2016 alkaen. YM on antanut ARA:lle ohjauskirjeen joulukuussa 2015 ja ARA on ryhtynyt toteuttamaan sitä.
	HO	Asunnottomuutta vähennetään asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmalla 2016–2019		Asunnottomuus, nuorten asunnottomuus, ennaltaehkäisevät kuntastrategiat	RYMO, TIEVIE	RYMO (1)	RAY-, AMIF- ja ESR-hankkeet sekä vaikuttavuusseuranta käynnistyneet keväällä 2016 aikana. Vaikuttavuusseurannasta sovitaan elokuun 2016 loppuun mennessä. Periaatepäätös Aune-ohjelmasta annettiin 9.6.2016.

	HO	Maahanmuuttajien hallittu asuttaminen osana kotouttamista		Maahanmuuttajien asuntotilanne.	RYMO, TIEVIE	RYMO (2)	Edistetään kohtuuhintaista vuokra-asuntotarjontaa hyödyntämällä aktiivisesti myös olemassa olevaa asuntokantaa.	Osallistuttu kotouttamiseen välittämällä tietoa kohtuuvuokraisesta asuntotarjonnasta.
	HO	Maakuntakaavojen ja yhteisten yleiskaavojen vahvistamisesta luovutaan		Uusien toimintakäytäntöjen toimivuus.	RYMO, TIEVIE	RYMO (3)	Maakuntakaavojen ja yhteisten yleiskaavojen vahvistamisesta luopumista koskeva lakimuutos voimaan 1/2016. Toimintakäytäntöjen ja viranomaisyhteistyön kehittäminen (OHVI-hanke). Maakuntakaavan tietomallin harmonisointia jatketaan.	Vahvistamisesta luopumista koskeva MRL:n muutos voimaan 2/2016 ja asetusmuutos voimaan 3/2016. Toimintakäytäntöjä ja viranomaisyhteistyötä kehitetty OHVI-hankkeen myötä. Maakuntakaavojen harmonisointi -hanke käynnissä.
	HO	MRL:n mukaiset poikkeamispäätökset siirretään kuntiin		Uusien toimintakäytäntöjen toimivuus.	RYMO, TIEVIE	RYMO(1)	Poikkeamistoimivallan siirtoa koskeva lakimuutos voimaan 4/2016. Koulutus ja toimeenpanon seuranta	Poikkeamistoimivallan siirtoa koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos (196/2016) tuli voimaan 1.4.2016. Uudenmaan ELY-keskuksessa laadittiin yhteistyössä ympäristöministeriön ja muiden ELY-keskusten kanssa kuntien tueksi poikkeamishakemuksen käsittelyä koskeva opas, joka valmistui ja julkaistiin toukokuussa 2016. Oppaan laatinut henkilö kiersi myös ELY-keskuksissa pitämässä kunnille asiaa koskevia koulutuksia. Ympäristöministeriö rahoitti hankkeen.
	HO	Kaava- ja rakentamisen lupajärjestelmiä sujuvoitetaan rakentamisen helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi		HE annetaan eduskunnalle 10/2016	RYMO, TIEVIE	RYMO(5)	Työryhmä (määräaika 5/2016) valmistelee kaava- ja rakentamisen lupajärjestelmän muuttamista seuraavien asiakokonaisuuksien osalta: a) yleiskaava rakennusluvan pohjana ja hajakenttämisen helpottaminen, b) lomarakennusten käyttötarkoituksen muuttaminen, c) ELY:n roolin muuttaminen konsultoivaksi ja ELY:n valitusoikeuden rajoittaminen kaavapäätöksistä, d) päätösprosessien lyhentäminen, e) kaupan laatuluokituksesta luopuminen ja suuryksikkösaantelyn keventäminen, f) rakennusten käyttötarkoituksen muutosten sujuvoittaminen ja kevennetty kaavamenettely, g) edellytysten luominen nykyistä laajemmille mahdollisuuksille pienimuotoiseen piharakentamiseen ja erilaisten toimenpiteiden kuten aurinkopaneelien ja maalämpöpumppujen toteuttamiseen ilmoitusmenettelyllä.	HE annettu eduskunnalle.
	HO	Kaava-asioihin liittyvää muutoksenhakua kehitetään		HE:n valmistuminen 09/2016	RYMO, TIEVIE	RYMO (0,2)	HE kunnallisvalituksesta hallintovalitukseen siirty-mistä annetaan selvityksen mukaisesti eduskunnalle 9/2016.	Hallintovalitukseen siirtymistä koskenut HO:n edellyttämä selvitys valmistui maaliskuussa 2016. Selvityksen mukaan valituslajin muuttamisella ei saavutettaisi tavoiteltuja vaikutuksia. Näin ollen HE:tä ei ole perusteltua antaa.

	HO	Uudistetut valtion ja kuntien väliset MAL-sopimukset kehittävät maankäyttöä, asumista ja liikennettä Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduilla		Kaavoitusmäärät, asuntorakentamisen määrät.	RYMO, TIEVIE	RYMO (3)	Neuvottelutulokset on hyväksytty kunnissa 1/2016. Valtioneuvoston päätös periaatepäätös 2/2016. Sopimusten seuranta.	MAL-sopimukset on allekirjoitettu 9.6.2016, ja niiden sisältämien toimenpiteiden toteutus on aloitettu
	HO	Valtion tukema asuntotuotanto kohdennetaan sitä eniten tarvitseville		Asuntojen kohdentuminen tarpeen mukaan.	RYMO, TIEVIE	RYMO (0,5)	Asukasvalintaa koskevat uudet säännökset voimaan 1/2016.	Asukasvalintaa koskeva asetusmuutos annettu. Voimaan 1.1.2017
	HO	Asumisoikeusjärjestelmää kehitetään itsenäisenä hallintamuotona		Asumisoikeusjärjestelmän toimivuus paranee.	RYMO, TIEVIE	RYMO (1,5)	Asumisoikeusjärjestelmää koskeva selvityshanke valmistuu 2/2016 ja säädösvalmistelu käynnistyy 3/2016.	ASO-järjestelmää koskeva säädöshanke on vireillä.
	S	Koordinoidaan metropolipolitiikan toteuttamista, tuetaan sen kärkihankkeiden etenemistä.	2016–18	Metropolipolitiikan keskeisten hankkeiden eteneminen.	RYMO, TIEVIE	RYMO (1)	Määritetään metropolipolitiikan keskeiset hankkeet ja saatetaan ne liikkeelle.	Metropolipolitiikkaa toteutetaan teemalähtöisesti (kilpailukyky, MAL, segregaatio) ja hankkeet täsmentyvät valmistelun edetessä. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti valtion sekä PKS:n ja Lahden välinen kasvusopimus allekirjoitettiin.
Asumisen kustannustason alentaminen ja asumisen tukijärjestelmän vaikuttavuuden paran-taminen	S	Edistetään vuokra-asuntorakentamista suuriin kaupunkikeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle.	2016–18	Helsingin seudun asuntotuotanto (ARA normaali tuotanto, A-Kruunun asuntotuotanto).	RYMO, TIEVIE	RYMO (0,5)	Kunnallistekniikka-avustuksiin ja käynnistysavustuksiin varataan riittävät valtuudet, A-Kruunun omistajaohjaus edistää kohtuuhintaisen asumisen toteutumista	Kunnallistekniikka-avustuksilla tuetaan MAL-sopimusten toteutumista ja käynnistysavustusvaltuutta on lisätty vuoden 2016 toisessa LTAssa. Vuoden 2017 TAEssä valtuudet samalla tasolla. A-Kruunun hankkeet etenevät.

* Toiminnallisen tulostavoitteen tavoittelajit: Hallitusohjelma (HO), Kärkihanke (K), YM strategia (S)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN TULOSSOPIMUS JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2019

Tulossopimus 2016–19						Toimintasuunnitelmaosio		Seuranta, tilanne 31.12.2016	
Strateginen vaikutus: Hyvä ympäristön tila									
Vaikutuksen täsmennys: • Suomi on tunnettu hyvästä veden ja ilman laadusta • Rakennetun ympäristön kehitys parantaa ihmisen hyvinvointia			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19				Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19		Koko vuoden toteuma
Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Tavoitelaji*	Toiminnallinen tulostavoite	Aikajänne	Laadullinen / numeerinen mittari	Vastuuosa sto / yksikkö	htv-arvio 2016	Suunnitelma toimenpiteistä 2016 (YM yhteinen näkemys). Konkreettiset toimet ja niiden vaiheistus.		Konkreettiset tulokset ja toteutuksen tilanne
Vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoitosuunnitelman toimeenpano		Toteutetaan merenhoidon toimenpideohjelmaa ja seurantaohjelmaa ja tarkistetaan merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa HELCOM-yhteistyötä hyödyntäen sekä toteutetaan HELCOM:n Itämeren suojelun toimintaohjelmaa.	2016–18	Merenhoidon toimeenpano etenee. Merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa on tarkistettu ja HELCOM HOLAS II on valmis. Lontoon dumppaussopimus on ratifioitu.	LYMO, YSO, TIEVIE	LYMO (2)	- Merenhoidon toimenpideohjelma raportoidaan komissiolle ja käynnistetään ohjelman (2016-2021) toteuttaminen. - Tehdään MHS ensimmäisen osan tarkistaminen (2016-2018). - Merenhoidon suunnitteluprosessin muutoksia suunnitellaan yhdessä vesienhoidon kanssa. - Osallistutaan MSD direktiivin liitteen III ja komission päätöksen uudistamiseen ja tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset. - HELCOM-yhteistyössä vedetään HOLAS II työtä ja toteutetaan ja koordinoidaan toimenpiteitä (BSAP ja MSD). - Ratifioidaan Lontoon dumppaussopimus. - valmistellaan Itämeren nimeämistä typen oksidien valvonta-alueeksi (NECA) HELCOM:ssa ja IMO:ssa, - osallistutaan alusjätedirektiivin 2000/59/EC uudistamiseen, - osallistutaan Itämeren Liite IV erityisalueen voimaantulon valmisteluun IMO:ssa,		- Merenhoidon toimenpideohjelman (2016-2021) raportointi komissiolle valmistui 3/2016. Toteutus on aloitettu, suurin osa toimenpiteistä on käynnistynyt, osin kärkihankerahoituksella - Merenhoitosuunnitelman ensimmäisen osan tarkistaminen on aloitettu käsittäen ympäristötavoitteiden päivittämisen ja Suomi-johtoisen HELCOM HOLASII-tilanarviohankkeen, HOLASII-luonnos valmistuu 15.6.2017, kuuleminen 1-2/2017 - Merenhoidon suunnittelun organisointia on arvioitu ja uudistettu yhdessä vesienhoidon kanssa, valmista 2016 loppuun mennessä - MS-direktiivin liitteen III ja komission täytäntöönpanopäätöksen uudistus etenee ja komiteatyöskentelyyn on osallistuttu aktiivisesti, äänestys 10.11.2016, valmista 2017 alussa, jos myönteinen äänestystulos - Lontoon dumppaussopimuksen ratifiointityö on aloitettu, prosessi kesken - HELCOM-yhteistyö on ollut aktiivista HELCOM HOLAS II:ssa sekä toimenpiteiden koordinoinnissa; keväällä valmistui yhteinen näkemys toimenpiteiden koordinoinnista Itämerellä - Itämeren NECA-alue hyväksytty IMO:ssa 27.10.2016, voimaan 1.1.2021. Suomi ratifioi painolastivesiyleissopimuksen 8.9.2016 - Osallistuttu alusjätedirektiivin uudistamiseen. - Liite IV erityisalueen voimaantulo hyväksytty IMO:ssa 22.4.2016.
				BBNJ-täytäntöönpanosopimus vahvistaa luonnon monimuotoisuuden suojelua täydentäen olemassa olevia alueellisia järjestelyitä (ml. HELCOM).	LYMO, KVE	LYMO (0,1), KVE (0,3)	- Osallistutaan YK:n merioikeusyleissopimuksen (UNCLOS) alaiseen BBNJ-prosessiin: ja vaikutetaan vahvan kv.oikeudellisen sopimuksen luomiseksi. -Suomenlahti kolmikantayhteistyön jatkaminen		- Vaikutettu sopimuksen syntymiseen sekä YKn alaisessa valmistelukomiteassa että EUn sisällä. - Jatkettu Suomenlahti-yhteistyötä sovitun yhteistyöohjelman mukaisesti. IBA-rahoitusta kohdennettu kolmikantayhteistyön jatkoon. Suomenlahden tilaraportti on valmistunut ja julkistetaan, Suomenlahtiyhteistyön ohjausryhmä on asetettu.
		Toteutetaan vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa.		VELMU:n karttaportaali on käytössä.	LYMO, TIEVIE	LYMO (1)	- Suunnitellaan VELMUn jatkoa ja valmistellaan VELMU Atlasta.		- VELMUn karttapalvelu on käytössä ja toiminut hyvin. - VELMUn jatkon suunnittelu on lähes valmis, samoin kuin VELMU Atlaksen ensimmäinen versio.
		Toteutetaan EU:n Itämeren alueen uudistettua strategiaa (EUSBSR) ja toimintaohjelmaa.			LYMO	LYMO (1,5)	- Edistetään Itämeren alueen strategisia lippulaivahankkeita, viestintää ja niiden rahoitusmahdollisuuksia ravinnekuorman vähentämiseksi.		- Järjestetty kaksi kansainvälistä sidosryhmäseminaaria ja osallistuttu strategian vuosifoorumiin. - Toteutettu selvitys uusien strategisten lippulaivahankeiden identifioimiseksi. - Kolme lippulaivahanketta (NutriTrade, IWAMA, Baltic Blue Growth) käynnistynyt. - Kaksi lippulaivahanketta siemenrahoituksella (SIGWET, CONSUME). - Myönnetty kolmelle uudelle hankkeelle lippulaivastatus.

		Ohjataan vuoteen 2021 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanoa. Raportoidaan EU:lle II kierroksen vesienhoitosuunnitelmat. Kehitetään suunnitteluprosessia.	2016-19	Suunnitteluprosessin kehittämishanke on toteutettu. EU raportointi valmis. Suunnitelmien toimeenpanoa jatkettu.	LYMO, TIEVIE, YSO	LYMO (3)	- Raportointi komissiolle suoritetaan maaliskuussa 2015. - VHS suunnitteluprosessi uudistetaan. Muutoksia suunnitellaan yhdessä merenhoidon kanssa. - Toteutetaan VHS 2016-21 toimenpiteitä laaja-alaisessa yhteistyössä.	- Vesienhoitosuunnitelmat raportoitu EU:lle. Komission sähköinen WISE-raportointi oli erittäin vaativa ja vei arvioitua enemmän resursseja. - Vesienhoidon ja merenhoidon toimintamalliryhmässä kehitetty alkaneiden hoitokauden organisointia ja prosesseja (suunnittelukäsikirja maakunnille). - VHS 2016-21 toimenpiteitä on toteutettu laaja-alaisessa yhteistyössä, ja toimeenpanoa tuettu hallituksen kärkihankerahoituksella. Kärkihankekuulutus avustuksista päättyi 15.8.2016 ja hakemuksista (11 kpl) päädyttiin rahoittamaan kuutta hanketta.
		Valmistellaan haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevat säädösmuutokset työryhmätyön pohjalta.	2016	Lainsäädäntömuutokset tehty.	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,3)	- Valmistellaan säädösmuutokset. - Uudistetaan ohjeistus ja jatketaan neuvontaa.	- Hallituksen esitys laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta on eduskunnassa. Muutosehdotus koskee jätevesien käsittelyä ja johtamista viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. - Uuden ns. hajajätevesiasetuksen valmistelu on aloitettu ja lähdössä lausunnonle joulukuussa 2016. Hajajätevesiä koskevan opasmateriaalin suunnittelu on aloitettu. - Neuvontahankkeille myönnetty avustusta.
		Pannaan haitallisten ja vaarallisten aineiden asetusta täytäntöön ja seuranta tehostetaan EU-lainsäädännön edellyttämällä tavalla.	2016-19	Voimassa olevan asetuksen ohjeistus valmis ja seurantaohjelma on päivitetty.	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,5)	- Laaditaan ohjeistus ja koulutetaan sen pohjalta.	- Toimeenpanoa ja seurannan toteutusta varten on laadittu toimeenpanosuunnitelma, jossa on arvioitu toteutuksen kustannuksia. Toteutukseen suunnataan resursseja seurantojen ostopalveluihin varatusta rahoituksesta. Ohjeistusta viimeistellään. - Toteutukseen varmistettu rahoitus ja aloitettu hanke uusien prioriteettiaineiden kartoittamiseksi, raportoimiseksi ja seurannan järjestämiseksi.
		Ohjataan pohjavesialueiden rajausta ja luokittelua sekä suojelusuunnitelmien laatimista.	2016-19	Asetus valmisteltu, ohjeet valmiit.	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,5)	- Valmistellaan asetus ja ohjeet. Koulutetaan ELY-keskuksia niiden osalta.	- Valtioneuvoston asetus vesienhoidon järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta on annettu 15.11.2016. Asetusmuutos (929/2016) on tullut voimaan 17.11.2016. - HAM ELY-keskuksessa pilotoitu E-luokan alueiden määrittämistä, ja SYKEN ohjeistus valmistumassa.
		Pilaantuneiden alueiden riskienhallintastrategian jalkauttaminen	2016-19	Valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman eteneminen	YSO, TIEVIE	YSO (0,2)	Suunnitellaan strategian jalkauttaminen. Keskeisenä toimena käynnistetään vuonna 2015 valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma.	Valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma on käynnistetty. Koordinaatiotehtävä on keskitetty huhtikuun alussa PIR-elyyn ja alueellisen edistämisen tehostamisen toteuttamiseen tähtäävä organisointi on käynnistetty. Vuoden lopussa valmistuu VN-TEAS-hanke kestävästä kunnostamisesta.
	HO	Ympäristöonnettomuuksien operatiivinen johtovastuu merialueilla siirretään sisäministeriölle	2016-18	Ehdotus siirtoa koskevaksi suunnitelmaksi valmistuu.	YSO, TIEVIE	YSO (1)	Siirtoa koskeva valmistellaan YM:n ja SM:n työryhmässä. Suunnitelma toteutuksesta ja sen vaikutuksista valmistuu maaliskuun 2016 loppuun mennessä ja lähetetään lausuntokierrokselle. Jatkovalmistelu (ml. lainsäädäntö) ja sen aikataulu riippuu siirron laajuudesta. Laaja vastuusiirto olisi toteuttavissa vasta vuodesta 2018 alken.	Jatkovalmistelu on avoin.
	S	Ympäristövahinkojen torjunta pysyy hyvällä tasolla muutosvaiheen aikana ja sen myötä myös tehostuu. Torjuntakaluston hankinta, ylläpito ja uudistaminen jatkuu suunnitelmallisesti.	2016–19	Torjuntakapasiteetin (laitteet, puomit, alukset) kehittyminen, yhteistyöhankkeet. ÖSRA-lain muutosehdotus.	YSO	YSO (1)	Varmistetaan ympäristövahinkojen torjunnan resurssit mm. tulostohjauksen ja budjettivalmistelun myötä. Uusitaan öljysuojarahaston maksupohja valmisteveropohjaiseksi. Arktisen öljyntorjuntasopimuksen voimaansaattaminen ja täytäntöönpano.	ÖSRA-lain muutosehdotus on siirtynyt vuoteen 2017. Öljyntorjunnan kansallisen strategian valmistelu on aloitettu. Öljyntorjunnan arktinen yhteistyösopimus on tullut voimaan keväällä 2016 ja sen ensimmäinen osapuolikokous on pidettävä keväällä 2017.

Kansallisen ilmansuojeluohjelman laatiminen ja toteutuksen käynnistys		EU:n ilmansuojelupakettia toteutetaan kustannustehokkaasti. YM vaikuttaa ja osallistuu kv- ja EU-valmisteluun sekä koordinoi kansallista toimeenanoa.	2016–18	Suomen kannat on koordinoitu ja otettu huomioon päätöksissä. Kansallinen il-mansuojeluohjelma valmis v. 2016.	YSO, LYMO, TIEVIE, KVE	YSO (1,5)	Valmistellaan Suomen kantoja ja osallistutaan EU:n ilmansuojelupakettiin kuuluvan päästökattodirektiivin ja keskisuurten polttolaitosten direktiivin sekä Göteborgiin pöytäkirjan muutoksen valmisteluun ja neuvotteluun. Kansallisen ohjelman valmistelua jatketaan. Ilmanlaatudirektiivin täytäntöönpanon täydentäminen. HE YSL:n muuttamisesta kevätkaudella 2016. VNA:n (38/2011) muutos 31.12.2016 mennessä.	Päästökattodirektiivi tulee voimaan 31.12.2016. Kansallisen ilmansuojeluohjelman valmistelua jatketaan ja asiaa koskevia selvityksiä teetätetään. Ammoniakkipäästöjen vähentämishjelma on valmis. Ilman epäpuhtauksien haittakustannuselvitys VN-TEAS-rahoilla on kilpailutuksessa. Ilmanlaatudirektiivin täytäntöönpanoa koskeva HE on hyväksytty eduskunnassa. VNA ilmanlaatuasetuksen muuttamiseksi on lausunnolla. MCP-direktiivi on tullut voimaan.
	S	Aloitetaan keskisuuria polttolaitoksia koskevan direktiivin (MCP) täytäntöönpanon valmistelu.	2016-17	Muutokset YSL ja pienten polttolaitosten valtioneuvoston asetus (PIPO)	YSO, TIEVIE	YSO (0,3)	Lakimuutokset sisällytetään YSL III:n HE:een tai vaihtoehtoisesti laaditaan erillinen HE	MCP-direktiivin täytäntöönpanoa tukeva taustaryhmä on asetettu.
Rakentamisen laadun parantamishjelma ja rakennusvalvonnan kehittäminen		Ehkäistään kosteus- ja homeongelmia toimintasuunnitelman mukaisesti ja koordinoidaan eri ministeriöiden toimia.	2016	Eduskunnan kannanottojen toteutus etenee toimintasuunnitelman mukaisesti ja eduskunnalle on raportoitu toimista.	RYMO, TIEVIE	RYMO (0,3)	Saatetaan loppuun valtakunnallisen kosteus -ja hometalkoiden toimenpideohjelman viimeiset hankkeet. Www.hometalkoot.fi sivuston ylläpitovastuu siirretään pois ympäristöministeriöltä. Eduskunnan kannanottojen toteutus etenee toimintasuunnitelman mukaisesti.	Toimenpideohjelman loppuraportti on valmistunut ja julkaistu lokakuussa 2016. Viimeisimmät hankkeet ovat valmistumassa. Hometalkoot.fi-sivuston ylläpito on siirtynyt Hengitysliitolle. Eduskunnan kosteus- ja homelausumien toteutus jatkuu kohtien 1, 3, 4, 5 ja 14 osalta.
		Parannetaan uudis- ja korjausrakentamisen säädösohjausta uudistamalla rakentamismääräyksiä sekä kehittämällä muita ohjausvälineitä.	2016–17	Rakentamismääräysten uudistus etenee suunnitelman mukaisesti.	RYMO, TIEVIE	RYMO (7)	Rakentamismääräyskokoelman uudistusta viedään eteenpäin suunnitelman mukaisesti. Valmisteltavina ovat rakennusten esteettömyyttä, ääniolosuhteita, meluntorjuntaa, paloturvallisuutta, käyttöturvallisuutta ja taloteknisiä järjestelmiä koskevat asetukset. Muun muassa esteettömyyttä, käyttöturvallisuutta sekä paloturvallisuutta koskevat asetukset ovat lausunnoilla syksyllä 2016. Kosteusteknistä turvallisuutta koskeva asetus valmistuu vuonna 2016. Ympäristöministeriön asetukset eurokoodien kansallisista valinnoista valmistuvat 2016. Korjausrakentamisen neuvontaverkosta vahvistetaan informaatio-ohjauksella. Tehdään EU Pilotin vuoksi asetukseen korjausrakentamisen energiatehokkuudesta tarvittavat muutokset.	Rakentamismääräyskokoelman uudistus etenee suunnitellusti. Esteettömyyttä koskevan asetuksen lausuntokierros on pidetty ja asetus on jatkovalmistelussa. Käyttöturvallisuutta koskeva asetus on lausunnoilla. Paloturvallisuutta koskeva asetus on lausunnoilla. Kosteusteknistä turvallisuutta koskeva asetus on lausunnoilla. Ympäristöministeriön asetukset eurokoodien kansallisista valinnoista tulevat voimaan 1.1.2017. Korjausrakentamisen asetuksen muutokset on ollut lausunnoilla.
		Valmistellaan kuntien rakennusvalvontayksiköiden määrää ja kokoa koskevia toimia. Edistetään sähköistä rakentamisen lupa-asiointia ja nopeutetaan lupamenettelyä.	2016–18	Säädösehdotukset rakennusvalvontatoimen kehittämisestä valmistuvat	RYMO, TIEVIE	RYMO (1,5)	Rakennusvalvontojen kehittäminen on osa kärkihanketta kuntien tehtävien ja velotteiden vähentäminen. Asiasta on käynnissä VNK:n VIRVA hanke, jossa selvitetään ympäristöterveydenhuollon, ympäristösuojelun ja rakennusvalvontojen organisoimista ja synenergiaetuja. Rakennuslupien, yleis- ja asemakaavan yhteentoimivuuden kuvaukset julkistetaan.	Rakennusvalvontojen toimintaa on käsitelty osana aluehallinto-uudistusta. Uudistuksen perusteella on valmisteltu tarvittavat säädösmuutokset. Sähköistä asiointi on edistetty; kunnissa sähköinen lupamenettely on käytössä noin 100 kunnassa. Sähköisen lupa-asioinnin kehitystä tarkastellaan osana KIRA –digihanketta.
Ympäristölupa- ja arviointimenettelyiden kokonaisuuden tehostaminen	HO S	Ohjataan uuden ympäristönsuojelulain (YSL) toimeenpanoa ja varmistetaan EU:n teollisuuspäästödirektiivin täytäntöönpano osana ympäristölupien päätöksentekoa. Koordinoidaan BAT-työtä. Jatketaan YSL:n uudistamista ja valmistellaan YSL-hankkeen 3. vaiheen ehdotukset.	2016-17	YSL 3. vaiheen HE-ehdotus valmis.	YSO, LYMO, TIEVIE, LsJ	YSO (2), LYMO (1)	HE YSLin muuttamiseksi annetaan 12/2016. Jatketaan eräitä toimialoja kuten eläinsuojia koskevaa työtä lupamenettelyiden sujuvoittamiseksi ja keventämiseksi. Aloitetaan ympäristönsuojeluasetuksen muutoksen valmistelu.	Eläinsuojien ympäristölupamenettelyn kehittämistyön edellyttämät tutkimushankkeet parhaillaan käynnissä. Sikojen ja siipikarjan BAT-selvitykset valmistuneet.HE YSLin muuttamisesta (laitosluettelo, sähköinen neuvonta) siirtyi annettvaksi tammikuussa 2017 arviointineuvoston lausunnon aiheuttamien täydennysten vuoksi. HE:ssa mukana myös tiettyjä eläinsuojien luvituksen sujuvoittamistoimenpiteitä. Ilmoitusmenettelyä koskeva selvitys on meneillään ja valmistuu vuoden 2016 loppuun mennessä.
		Jatketaan muiden ehdotusten valmistelua ympäristömenettelyiden sujuvoittamiseksi hyödyntäen keskeisiä selvityksiä ja arviointeja (mm. Tarastin työryhmä) sekä käytännön kokemuksia.	2016–18	Säädösmuutokset	LsJ, YSO, LYMO, RYMO, TIEVIE	LsJ (1)	Ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun palvelujen selvitys valmistuu 31.5.2016. Lainsäädäntömuutokset valmistellaan ministeriöiden yhteistyönä syksyllä 2016.	YM asetti 14.10.2016 yhdenennetyn menettelyn yhden luukun palvelujen lainsäädäntö-hankkeen.
	S	Valmistellaan HE YSL:n muuttamiseksi viranomaisten toimivaltuuksista puuttua vakaviin ympäristön pilaantumisen vaaratilanteisiin myös muilla kuin tavanomaisilla hallintopakkokeinoilla	2016	HE	YSO, LYMO, TIEVIE	YSO (0,2)	HE YSLin muuttamiseksi annetaan viimeistään 9/2016	Virkamies aloittaa 1.2.2017.

	HO ja S	Ohjataan ja kehitetään ympäristönsuojelun valvontaa ja luvitusta, ml. valvontaa tukevan tietojärjestelmän ja sähköisen ympäristölupamenettelyn kehittäminen.	2016	Valvontaohje valmis, VAHTI-järjestelmä tukee valvontamaksujen toimeenpanoa, sähköinen lupajärjestelmä on käytössä.	YSO, TIEVIE, LYMO	YSO (1)	Valvontaohje viimeistellään ja annetaan lausuntokierroksen jälkeen. Sähköinen lupajärjestelmä otetaan käyttöön 6/2016. Vahti-järjestelmän kehittämistä jatketaan työryhmässä, jonka määräaika on 31.12.2016, valvonnan tietojärjestelmän käyttöönotto 2017.	Valvontaohje on annettu 5/2016. Sähköinen lupajärjestelmä tulee käyttöön vuoden lopulla 2016. VAHTI-työ etenee uudessa asetettavassa valmisteluryhmässä, jolle annetaan määräaika vuosille 2017-2018.
		Määritellään Suomen painotukset osallistumiselle ja panostus Århusin sopimuksen ja sen PRTR-pöytäkirjan kansainväliseen työhön (osapuolten kokoukset, Task Forcien sisältötyö)	2016-17	Suomen painotuksista ja resurssoinnista on päätetty ja vaikutettu niiden mukaisesti.	KVE	KVE (0,2)	Suomen linjaukset ovat valmiit ennen EU-koordinaatiota ja osapuolten työryhmien kokouksia (ÅC kesäkuu 2016, PRTR syksy 2016) osana 2017 pidettävien osapuolikokousten valmisteluja. Laaditaan osapuolikokouksille Suomen kansalliset toimeenpanoraportit (työ aloitettava 2016 loppuvuodesta, sisältyy kansalaisten kuuleminen)	Osallistuttiin aktiivisesti Århusin sopimuksen osapuolten työryhmän WGP-20 kokouksen EU valmisteluun. Vaikutettiin erityisesti alustaviin linjauksiin sopimuksen seuraavan kauden (2017-2020) työohjelman priorisoinnista ja rahoitusjärjestelyistä. Jatkettiin keskustelua Suomen linjauksista ja osallistumisesta WGP-21 kokoukseen sekä osapuolikokouksiin. Sen pohjaksi on KVE:ssä koottu keskustelumustio, jota päivitetään tarpeen mukaan. Sopimuksen toimeenpanoraportti päivitetään kevyesti alkuvuodesta 2017, ennakoiden tulevaa aluehallinnon muutosta.
		Valmistellaan YVA-direktiivin muutoksen aiheutta-mat YVA-lain muutokset	2016–17	HE-luonnos valmistunut	LYMO, LSJ, TIEVIE	LYMO (2)	- Valmistellaan lainsäädäntömuutokset syksyyn 2016 mennessä.	HE annetaan 24.11.2016
		Uudistetaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja huolehditaan niiden toimeenpanosta	2016- 17	Uudistetut VATit käytössä v. 2017	RYMO, TIEVIE, LYMO	RYMO (2) LYMO (0,1)	HE MRL:iikin tulevista muutoksista syksy/2016. Tavoitteiden sisältövalmistelu ja -ehdotus 12/2016 - LYMO osallistuu VAT:ien uudistamistyöhön.	Valmistelu käynnissä. Valmistelua ohjaava yhteistyöryhmä asetettu 3/2016-2/2017 , minkä jälkeen tavoite-ehdotus lausunnoille. Lakimuutoksiin ei ole todettu olevan aihetta perustuslain kannalta asiaa koskevan arvioinnin ja asiantuntijoiden kuulemisen perusteella.
		Digitalisaatiota ja yhteentoimivuutta lisään rakennetun ympäristön toimialueella.	2016–18	Sähköisten palvelujen määrä ja käyttöaste (mm. Lupapiste, Harava, Tarkkailija, Liiteri). Yhteentoimivuuden kuvaukset avoindata.fi -sivustolla.	RYMO, TIEVIE	RYMO (2)	a) Selvitetään kunnan ja valtion välisten vastuiden ja tiedonsiirron ongelmakohdat ja ratkaisuehdotukset. b) Kuvataan RYMO:n toimialan keskeiset prosessit. c) Valmistellaan kiinteistö- ja rakennusalan keskeinen sanasto. d) Valmistellaan poikkeamislupaprosessia koskeva yhteentoimivuuden asetus. e) Varmistetaan 3D-kaupunkimallinnuksen ohjeen laajamittainen hyödyntäminen. f) Tehdään GISALUn arviointi ja karsitaan sisältöä. e) Varaudutaan hallituksen digikärkihankkeiden toimeenpanoon.	a) VNKteas-hanke on selvittänyt tilannetta ja jatkotyötä tehdään KIRADIGI-hankkeessa sekä VM:n Kuntatieto-hankkeessa. b) Kuvausdokumentti 1.0 on tehty pohjaksi alan yhteisen näkemyksen työstämiselle. c) Suomenkielinen kiinteistö- ja rakennusalan keskeinen sanasto on tehty laajana yhteistyönä. d) ei ole valmisteltu. e) ohje on viimeistelyvaiheessa, jalkauttaminen ja hyödyntäminen vielä edessä. f) osatehtäviä toteutettu. g) YM/RYMO:n Digikärkihanke-esitykset yhdistettiin KIRA-alan esitykseen ja muokattiin uudeksi hankkeeksi rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (KIRADIGI)-hanke, joka sai alkurahoituksen LTAl:ssa ja sitä on alettu toteuttaa.

* Toiminnallisen tulostavoitteen tavoittelajit: Hallitusohjelma (HO), Kärkihanke (K), YM strategia (S)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN TULOSSOPIMUS JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2019

Tulosopimus 2016–19	Toimintasuunnitelmaosio	Seuranta, tilanne 31.12.2016
---------------------	-------------------------	------------------------------

Strateginen vaikutus: Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimiva kiertotalous								
Vaikutuksen täsmennys: • Suomen kasvun kärjet ovat kestäviä • Tuotteet, materiaalit ja ravinteet kiertävät			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19				Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Koko vuoden toteuma
Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Tavoitelaji*	Toiminnallinen tulostavoite	Aikajänne	Laadullinen / numeerinen mittari	Vastuuosa sto / yksikkö	htv-arvio 2016	Suunnitelma toimenpiteistä 2016 (YM yhteinen näkemys). Konkreettiset toimet ja niiden vaiheistus.	Konkreettiset tulokset ja toteutuksen tilanne
<i>Biotalous ja puhtaat ratkaisut; kärkihanke 2: Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä</i>	K	Vauhditetaan biotalouden uusien innovaatioiden käyttöönottoa kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla.		Biotalous uusien innovaatioiden käyttöönottoa on vauhditettu kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla. Puurakentamisen määrä.	LYMO, RYMO	LYMO (0,1) RYMO (2,5)	Edistetään puun käyttöä rakentamisessa uudistamalla puurakentamista koskevia määräyksiä. - Osallistutaan LYMO:n osalta kärkihankekokonaisuuteen.	Rakentamismääräyskokoelman uudistus on edennyt suunnitellusti. Teollisen puurakentamisen edistämisen toimenpideohjelman tavoitteet ja päätoimenpiteet hyväksyttiin Bitapura - ministerityöryhmässä marraskuussa 2016. Ohjelmapäällikkö on aloittanut työnsä elokuun alussa 2016. On osallistuttu OKM:n Valtakunnalliseen Metsäalan osaamistarpeiden ennakointiin (Metsä-VOSE). Osallistutaan ERA-NET -hankkeeseen puurakentamisen osalta.
<i>Biotalous ja puhtaat ratkaisut; kärkihanke 3: Kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon. Valmistellaan kierrätystä edistävää sääntelyä ja ratkaisuja</i>	K	Valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden käytöstä maarakentamisessa ns. MARA-asetus (591/2004) uudistetaan ja valmistellaan uusi valtioneuvoston asetus maa-ainesjätteiden hyödyntämisestä ns. MASA-asetus. Asetuksilla kevennetään hyödyntämiseen liittyviä lupamenettelyjä.	2016-17	Asetukset voimassa. Asetusta tukeva paikkatietojärjestelmä luotu ja käyteenotettu.	YSO, TIEVIE	YSO (1) LYMO (0,1)	MASA- ja MARA asetusten ympäristökelpoisuuskriteerien kehittäminen käyttöskenaarioiden perusteella (valmis kesällä 2016). Kokonaan uudistettu MARA- ja uusi MASA-asetus valmiina keväällä 2017. Asetusten toimeenpanoa tukevan tietojärjestelmän (osana Maaperän tilan tietojärjestelmää) kehittäminen vuonna 2016. - Mara-asetuksen ympäristö-kelpoisuuden määrittelyn uudistaminen (MASA-asetuksen kanssa yhtenevällä arviointimenettelyllä) - Uusien jätejakeiden määrittely Lisäksi: asetusta varten laadittavaa arviointimallia mahdollista hyödyntää kohdekohtaisesti lupamenettelyssä	MARA-asetusluonnos toimitettu lausuntokierrokselle marraskuun alussa ja MASA-asetusluonnos valmistunee joulukuussa. Tietojärjestelmän kehittäminen käynnissä.
		Rakennusmateriaalien hiilijalanjäljen kytkeminen vaikuttavasti rakentamisen ohjauksen		Ollaan laadittu tiekartta rakennusmateriaalien päästövaikutusten sisällyttämiseen rakentamisen ohjaukseen	RYMO, TIEVIE	RYMO (0,5)	Tiekartan laatiminen aloitetaan.	Tiekartan laadinta on käynnissä ja valmistuu 2017.

	K	Selvitetään ja toteutetaan toimia yhdyskuntajätteen kierrätyksen edistämiseksi osana valtakunnallisen jätesuunnitelman (VALTSU) valmistelua: Yhdyskuntajätteen kierrätysaste nostetaan vähintään 50 prosenttiin hallituskauden aikana.	2016-19	VNp valtakunnallisesta jätesuunnitelmasta Yhdyskuntajätteen kierrätysaste on vähintään 50 % vuonna 2019.	YSO, TIEVIE	YSO (0,5)	Jatketaan VALTSUN valmistelua (ml sidosryhmäkuulemiset, lausuntokierros) tavoitteena valtioneuvoston päätös vuoden 2016 lopussa. Laaditaan selvitys toimista ja ohjauskeinoista kierrätyksen edistämiseksi ja määritetään kansalliset jätehuollon, jätteen synnyn ehkäisyn ja kierrätyksen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2017-2022.	VALTSUN valmistelua jatketaan siten, että luonnos esitellään vuoden 2017 alussa ja lähetetään sen jälkeen lausunnoille.
	K	Säädetään kierrätyskelpoiselle jätteelle kaatopaikkakielto vuodesta 2025 lähtien.	2016-19	selvitys, arvio lainsäädäntömuutosten tarpeista, tarvittavat lainsäädäntömuutokset	YSO, TIEVIE	yht. 0,3	Valmistellaan selvitystä orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon toimeenpanon vaikutuksista ja edelleen kaatopaikalle sijoitettavista jätejakeista sekä lisäsäätelyn tarpeesta vuosina 2017-2018 toteutettavien lainsäädäntömuutosten pohjaksi.	Koottiin tietoja kaatopaikalle sijoitetuista jätteistä yhteistyössä jäteveroviranomaisen kanssa Varsinainen selvitystyö allokoitu alunperinkin vuodelle 2017.
	K	Kohtuullistetaan kierrätyspohjaisten ratkaisujen ominaisuuksiin liittyvää sääntelyä.	2016-2019	Valmistuneet selvitykset Tarvittavat säädösehdotukset	YSO	YSO (0,5)	Kansallisten säädösten valmistelutarpeen arvioimiseksi laaditaan selvitykset kansallisten ei enää jätettä (EoW) -säädösten tarpeesta, vaikuttavuudesta ja muiden EU-maiden kokemuksista sekä jätteen laitos- ja ammattimaisen käsitteen tulkinnasta muissa EU-maissa.	Kilpailukykyä ja vihreää taloutta kiertotaloudesta (KIVIKI) TEAS selvitys valmistui toukokuussa 2016 ja selvityksen loppuraportti on julkaistu Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa 25/2016. Selvitys jätteen laitos- ja ammattimaisen käsitteen tulkinnasta valmistui syyskuussa. a. Erillinen EoW-selvitys käynnistyy loppuvuonna 2016.
	K	Toteutetaan kierrätystä edistäviä, kierto- ja biotalouden esteiden poistamiseen tähtääviä ja uusien innovatiivisten liiketoimintamallien ja kierrätystuotteiden käyttöönottoa nopeuttavia kokeilu-, kehittämis- ja tutkimus- ja demonstraatiohankkeita.	2016-19	Hankesuunnitelman valmistuminen Käynnistyneet hankkeet	YSO, LYMO, TIEVIE	YSO (0,3) LYMO (0,2)	Hankkeiden kokonaisuussuunnitelma valmistuu kesällä 2016, jonka jälkeen hankkeet kilpailutetaan. Kilpailutettava rahoitus tarkentuu vuoden 2016 aikana.	Haku on edennyt neuvotteluvaiheeseen ja toiselle kierrokselle. Valinnat tehdään loppuvuodesta.
	K	Muutetaan jätelakia siten, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin alueelliset erityispiirteet huomioiden.	2016	Valmistuneet selvitykset HE jätelain muuttamiseksi	YSO, TIEVIE	YSO (0,5)	Toteutetaan vaikutusarviointi kuntien jätehuollon yksinoikeuksien rajaamisesta. Valmistellaan selvitysten perusteella tarpeelliset jätelain muutokset tavoitteena saada hallituksen esitys valmiiksi vuoden 2016 aikana.	Vaikutusarviointi valmistui kesäkuussa. Jätelain uudistamiseksi asetettiin elokuussa työryhmä, jonka toimikausi päättyy 31.1.2017. Työn yhteydessä tarkastellaan myös suhdetta uudistuvaan hankintalainsäädäntöön. Työn tueksi tehty taustaselvitys valmistui marraskuun 2016 alussa. . HE valmistunee tästä syystä vasta kevätkaudella 2017.

<i>Biotalous ja puhtaat ratkaisut; kärkihanke 3: Kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon.Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi</i>	K	Käynnistetään 1-2 pilottihanketta, joissa toteutetaan täysimittakaavaisen koekohteen rakentaminen noin 20 000–50 000 asukkaan jätevedenpuhdistamon lietteille fosforin erottamiseksi tuhkasta lannoitevalmisteena käytettäväksi ja fosforin ja typen jalostamista lannoitevalmisteeiksi mädätetyistä lietteistä.	2016-18	Käynnistetty 1-2 pilottihanketta.	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,2)	- Vuoden 2016 alkupuolella valmistuvien pitottihankkeiden kartoituksen ja teknistaloudellisen selvityksen perusteella käynnistetään pilottien toteutusta.	Potentialliset toteuttajat identifioitu. Hankehaku 11.2.-11.4.2016 tuotti kuusi hakemusta, joista kolmelle myönnettiin teknis-taloudellisiin selvityksiin RaKi-rahoitus. Selvitykset valmistuvat vuodenvaihteessa. Hakemukset pilottihankkeen investointiavustuksesta pyydetään 16.1.2017 mennessä. Investoinnin toteuttamisaikataulu vuoteen 2018 mennessä (siirtomäärärahan käytettävyys) on kriittinen.
	K	Osallistutaan hevosen lannan polttoainekäytön kehittämiseen yhteistyösä MMM:n kanssa	2016-18	Hevosen lannan käsittelytavat Suomessa	YSO, LYMO, TIEVIE	YSO (0,2) LYMO (0,1)	Osallistutaan MMM:n hevosenlannan kierrätyshankkeeseen sekä EU:n komission kanssa käynnstettävään keskusteluun hevosenlannan polton mahdollistamisesta joko EU:n eläinsivutuotelainsäädäntöä muuttamalla tai kansallisella säädöksellä.	Hanke on edennyt tarkoitetulla tavalla. On osallistuttu MMM:n kanssa keskusteluun komission kanssa lannanpolton päästövaatimuksista. Odotellaan komission vastausta.
	K	Toteutetaan ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI) toinen vaihe (2016–2019).	2016-19	Toteutettu ohjelman toinen vaihe.	LYMO, TIEVIE	LYMO (1,5)	- Ohjelmassa määriteltyjen hanketeemojen hakuvaihe, jossa haetaan innovatiivisia, vesistökuormitusta vähentäviä ja ravinteiden kierrätystä tehostavia toimia.	Päätös vuoden 2016 ensimmäisen hankehaun rahoitettavista hankkeista, 7 kpl, tehtiin lokakuussa.Ensimmäiset sopimukset ja määrärahapäätökset tehty. Ohjelman tukipalveluista 2017-20 sopimus valmiina.
	K	Valmistellaan ja toimeenpannaan uusi merenhoidon toimenpideohjelma sekä uudet alueelliset vesienhoidon toimenpiteet, joissa on määritelty toimien tehostamistarve. Toteutetaan vesien tilaa parantavia hankkeita, joissa etsitään uusia, vaikuttavia tapoja vähentää ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vesiin.	2016-19	VN päätökset merenhoidon toimenpideohjelmasta ja vesienhoitosuunnitelmista. Merenhoidon ja vesienhoidon toimenpiteet aloitettu. Toimenpideohjelmissa esitetystä toimista noin 1/3 saatetaan loppuun vuoden 2018 loppuun mennessä	LYMO, TIEVIE	LYMO (2,5)	- Toteutetaan vesien tilaa parantavia hankkeita, joissa etsitään uusia, vaikuttavia tapoja vähentää ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vesiin. - Pilotti-hankkeiden toteutus aloitettu. - Avustettavat hankkeet päätetään vuoden 2016 alkupuolella.	Hankkeiden avustushaku päättyi 15.8.2016. Hakemukset (11 kpl) arvioitu ja päätökset rahoitettavista hankkeista tekeillä. Muita merenhoidon toimenpiteitä ja toimenpiteiden toteuttamista tukevia selvityksiä käynnistetään loppuvuodesta 2016/alkuvuodesta 2017.

Biotalous ja puhtaat ratkaisut; kärkihanke 3: Kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus- ja kokeiluohjelma, materiaaalitehokas maa-aineshuolto	K	Toteutetaan 1) pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja 2) maa-ainekierrätyksen kokeiluohjelmat	2015-18.	1) toteutuneiden kokeiluhankkeiden määrä, toteutetut kestävä kunnostusta edistävät ohjaukeinot 2) toteutettu kokeiluohjelma yhdessä tai useammassa pilottikohteessa. Selvitetty kiviaineshuoltoon liittyviä lainsäädännön sujuvoittamistarpeita. Edistetty kiviainesterminalitoimintaa ja kierrätysmateriaalien käyttöä.	YSO, RYMO, TIEVIE	YSO (0,4)	1) Pilaantuneiden maa-alueiden kokeiluohjelma: Uudistetaan ja uudelleenorganisoidaan valtion jätehuoltotyöjärjestelmää. Toteutetaan pilaantuneiden maa-alueiden kestävä kunnostusta tukevia kokeiluhankkeita osana valtakunnallista tutkimus- ja kunnostusohjelmaa. Tehdään yhteistyötä Tekesin kunnostusten demonstraatiohankkeen kanssa. Laaditaan kestävä kunnostamista tukevia toimintamalleja. 2) Kiviaineshuollon ja rakentamisen kokeiluohjelma: asetettu viranomaisryhmä seuraa suunnittelu- ja lupajärjestelmien sujuvuutta pilottikohteissa. Yrityskonsortion kokoaminen valmistuu ja vientihankkeen kehittäminen käynnistyy yhteistyössä TEM:n kanssa.	YM:n PIMA-kokeiluhankkeiden toteutus on keskitetty PIR-elyyn, joka vastaa myös valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman koordinoinnista.Kokeiluhanke on käynnistänyt avoimen haun tukemaan pilaantuneiden maa-alueiden kestävä riskienhallintaan ja kunnostukseen liittyvien menetelmien, toimintakäytäntöjen ja menettelytapojen kokeilevaa tutkimista ja kehittämistä. Näiden rinnalla toteutetaan kunnostuskokeiluja valtion jätehuoltotöinä. Kokeiluohjelmasta on pidetty Tekesin kanssa yhteisiä tilaisuuksia. Kokeiluhankkeen puitteissa on käynnistetty T&K-hankkeita. Varsinaisten kokeilukunnostusten valinta tehdään loppuvuonna 2016.
Biotalous ja puhtaat ratkaisut; kärkihanke 4: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun.	K	Veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla lisätään kestävä kasvua.	2016-18		RYMO, LYMO	RYMO (0,2) LYMO (0,1)	Osallistutaan MMM:n hankkeeseen sinisestä biotaloudesta.	Annettu lausunto sinisen biotalouden kehittämisohjelmasta
Ympäristöhallinnon ohjelma vihreään talouteen siirtymiseksi ja sen toteuttaminen.	S	Valmistellaan ympäristöhallinnon ohjelma vihreään talouteen siirtymiseksi ja toteutetaan valittuja hankkeita.	2016	Ohjelma on valmistunut. Hankkeita käynnistetty.	YSO, LYMO, RYMO, KVE, TIEVIE	YSO (0,6) + muut (0,4), yht. 1	Valmistellaan vihreän talouden ohjelma osastojen yhteistyönä ja alaishallintoa kuullen. Toteutetaan valittuja hankkeita ja toimenpiteitä yhteistyössä eri sidosryhmien ja rahoittajien kanssa.	Ohjelman valmisteluun liittyvät asiantuntijakuulemiset toteutettu syys-marraskuussa. Ohjelma valmis vuoden loppuun mennessä. Hankkeita valmisteilla.
	S	Kansainvälisen kestävä kaupungistumisen agendan neuvottelemine, Habitat III (2014-2016) ja Suomen kärkien esille tuominen.	2016	Suomen kannat on valmisteltu kansallisessa toimikunnassa ja viety eteenpäin EU- ja YK-neuvotteluissa. Kestävä rakentamisen (SBC) oheistapahtuman järjestäminen onnistuneesti.	RYMO, KVE, TIEVIE	RYMO (1) KVE(1)	YM toimii aktiivisesti lokakuussa pidettävän Habitat III:n valmistelussa tavoitteena kestävä kaupungistumista tukeva uusi urbaani agenda. Valmistellaan ja toteutetaan SBC oheistapahtuma osana Suomen profiloitumista Habitat III konferenssissa.	Habitat III konferenssi hyväksyi universaalin kaupunkikehitysohjelman. Loppuasiakirjaan saatiin hyvin Suomen kärjet mukaan. Ennen konferenssia YM järjesti sidoryhmätilaisuuden Suomessa. Suomen verkostoitumistapahtuma 10YFP SBC-ohjelmasta on pidetty Habitat III sivutapahtumana. Suomen verkostoitumistapahtuma 10YFP SBC-ohjelmasta sai konferenssin aikana runsaasti kiinnostusta osakseen.

Kestävän kulutuksen ja tuotannon edistäminen (YK:n Agenda2030 SDG-tavoite 12)	S	Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelmaa toteutetaan ja päivitetään. Kansallinen biotalousstrategia arvioidaan ja päivitetään. Toteutetaan materiaalitehokkuusohjelman ja rakentamisen materiaalitehokkuus -ohjelman RAMATE toimenpiteitä.	2016-2018	Päivitykset tehty. Ohjelmien mukaisia toimia toteutettu ja raportoitu.	YSO, RYMO, LYMO, HAL, KVE, TIEVIE	YSO (1) + muut (1), yht. 2	KULTU-ohjelmaa toteutetaan osana globaalin Agenda2030 toimintaohjelman tavoitteita sekä synkronoidaan komission kiertotalous-tiedonannon sekä kansallisten aloitteiden kanssa. Biotalousstrategia arvioidaan ja päivitetään ministeriöiden yhteistyönä. Materiaalitehokkuusohjelmassa pilotoidaan vapaaehtoista sopimusta ja raportoidaan kansliapäälliköille. RAMATEA toteutetaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa.	KULTU -ohjelmien toteutuksesta on valmistunut raportti 8/2016. Syyskuussa käynnistettiin tutkimushanke Kestävän kulutuksen ja tuotannon politiikan tulevaisuuden haasteiden arvioimiseksi. Toteuttaja on valittu ja hanke alkaa joulukuussa 2016. Myös biotalous- ja clentech stargioita koskeva VN TEAS arviointi on valmistunut.
	S	Toimeenpannaan globaalia kestävän kehityksen toimintaohjelmaa (Agenda2030) ja sen tavoitteita (SDGt) ympäristösektorilla. Arvioidaan toimeenpanon edistymistä Kansallisen kestävän kehityksen toimikunnan ja yhteiskuntasitoumuksen kautta.	2016–	Kansallinen Agenda2030 toimintasuunnitelma on laadittu yhdessä VNK:n kanssa ja vastuista sovittu. Kansallisen keke-toimikunnan mandaatti 2016-2019 on hyväksytty ja toiminta käynnistetty. YM:ä koskevat globaalitavoitteet on identifioitu ja toimeenpano käynnistetty. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksia on yli 200 kpl.	KVE, YSO, LYMO, RYMO, HAL, TIEVIE	KVE(1)+ muut (2), yht. 3	Tuki VNK:lle Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon koordinaation aloittamiseksi ja toimintasuunnitelman laatimiseksi. Suomen keke-yhteiskuntasitoumusten tarkistus Agenda 2030:n pohjalta, sitoumusten määrän ja vaikuttavuuden lisääminen. Selvitys Agenda 2030:n toimeenpanosta ympäristöhallinnon osalta. Vaikutetaan EU:n toimiin Agenda2030:n toimeenpanemiseksi erityisesti ympäristösektorilla ja integroimiseksi EU-politiikkaan.	Koordinaatiomalli on hyväksytty, YM mukana VNK-vetoisessa Agenda2030 koordinaatiosihteeristössä. Kansallinen keke-toimikunta asetettiin uudelleen. YM/KVE hoitaa pääsihteerin tehtävää. Ensimmäinen kokous hyväksyi päivitetyn kansallinen kestävän kehityksen strategian. Toinen kokous antoi kommentit suunnitelmaan ennen sen hyväksymistä valtioneuvostossa. Sitoumusten määrä on kasvanut yli 300:aan vuonna 2016. YM osallistui VNK:n kartoitukseen olemassa olevista politiikkatoimista, joilla voidaan toimeenpanna Agenda2030:aa ja sen SDGitä. YM identifioi 117 toimenpidettä eri päätavoitteiden alla. VNK laati kokonaisanalyysin kartoituksen pohjalta. Suomi toimi aktiivisesti Agenda2030-kirjauksen saamiseksi Eurooppa-Neuvoston päätelmiin kesäkuussa 2016.

	S	Vaikutetaan luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja resurssitehokkuutta koskeviin YK-aloitteisiin ja niiden toteutukseen vauhdittamalla erityisesti Kestävän kulutuksen ja tuotannon puiteohjelman (10YFP) ja Vihreän talouden kumppanuusohjelman (PAGE) toimeenpanoa.Vahvistetaan Suomen vetovastuulla olevaa Kestävää rakentamista koskevan 10YFP teemaohjelman (SBC) toimeenpanoa.	2016–18	Suomen kannat sisältyvät EU:n neuvottelukantoihin ja heijastuvat YK:n ympäristökokouksen (UNEA2) resoluutioissa jotka koskevat luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja resurssitehokkuutta. 10YFP:n kaikki alaohjelmat käynnistyvät ja edistyvät. SBC-alaohjelman työ edistyy, ensimmäisten tulosten tarkastelu syksyllä 2016 Habitat III-konferenssissa	KVE, YSO, LYMO, RYMO, TIEVIE	KVE (1), RYMO(0,5), YSO + muut (1), yht. 3	Valmistellaan johtomaavastuulla UNEA2 (toukokuussa) resoluutio koskien resurssitehokkuutta, kestäväää kulutusta ja tuotantoa sekä kiertotaloutta. Toimeenpannaan SBC-työohjelmaa ja käynnistetään globaaleja ja alueellisia SBC-hankkeita. Vahvistetaan 10YFP:n ja PAGEn rooleja osana Agenda2030 toimeenpanoa. Lisätään kansainvälisen resurssipaneelin näkyvyyttä ja sen tuottaman tiedon hyödyntämistä kansainvälisessä päätöksenteossa.	Kestävää kulutusta ja tuotantoa (SCP) koskeva UNEA2:n päätöslauselma hyväksyttiin. YM:lla keskeinen johtomaarooli EU:n neuvottelutiimissä. Suomen tavoitteet mukana päätöslauselmassa ml.IRP:n roolin vahvistaminen päätöksentekoa tukevana tieteellisenä asiantuntijaelimenä. 10YFP/SBC:n työohjelmaa on toimeenpantu suunnitellusti YM johdolla. Kolme Trust Fund –hanketta on valittu ja käynnistetty. Muita implementaatio- ja flagship-hankkeita on identifioitu ja lähdetty osittain toimeenpanemaan. SBC-ohjelman ensimmäisiä tuloksia esiteltiin Habitat III:ssa lokakuussa Suomen järjestämässä verkostoitumistilaisuudessa. Suomi esiintyi näkyvästi UNEA-2:n vihreää taloutta koskevissa korkean tason tapahtumissa, joissa erityisesti PAGE:n merkitys kestäväen kehityksen toimeenpanossa nousi esille.
	S	Pannaan toimeen ja tarkistetaan kansallista vaarallisia kemikaaleja koskevaa ohjelmaa, parannetaan kv-. kemikaali- ja jätesopimusten yhteistyötä ja koordinaatiota ja vahvistetaan ympäristönäkökulmaa kansainvälisessä ja EU-kemikaaliyhteistyössä.	2016–19	Ympäristöhallinnon toimenpidesuosituksukset etenevät; Suomen kannat valmisteltu ja vaikutettu EU- ja kv. foorumeilla. Kansainvälisten kemikaali- ja jätesopimusten yhteistyö on edistynyt. Tehokas uusi 2020-jälkeinen kansainvälinen kemikaalien ja jätteiden hallinan toimintamalli on hahmottunut. Uudet luonnolle haitalliset kansainväliset kemikaali- ja jätekysymykset (mm. merten muovijätteet) ovat välittyneet päätöksentekoon. Elohopeasopimuksen ratifioimisen edistyminen EU:ssa ja Suomessa. Montrealin pöytäkirjan muutos HFC-yhdisteiden säätelämiseksi.	YSO, KVE, TIEVIE	YSO (2,5), KVE (0,5)	Kansallisen ohjelman tarkistaminen ja toimeenpano. TEAS-hankkeet. Päivitetään Tukholman sopimuksen kansallinen toimeenpano-suunnitelma ja osallistutaan POP-asetuksen uudistamiseen. Aloitetaan Minamatan elohopeasopimuksen ratifiointi ja osallistutaan EU-säädösten valmisteluun. LRTAP-sopimuksen POP-pöytäkirjan muutosten ratifiointi. Osallistutaan Montrealin pöytäkirjan muutosneuvotteluihin. Vaikutetaan kansainvälisen kemikaalien ja jätteiden hallintaa koskevan toimintamallin luomiseksi osana Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuutta. Vaikutetaan merien muovijäteongelman hallitsemiseksi (mm. UNEA). Lisätään ymmärrystä vihreän kemian merkityksestä kestäväen kehityksen edistämiseksi.	Kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan tarkastaminen on aloitettu ja työhön asetettu laaja-alainen työryhmä, jonka työ päättyy vuoden loppuun mennessä. Ehdotus kansainvälisen strategian jatkosta valmistuu marraskuun loppuun mennessä ja työn perusteella järjestetään pohjoismainen seminaari tammikuun 2017 aikana. POP-pöytäkirjan muutokset on ratifioitu marraskuussa 2016. Montrealin pöytäkirjan muutoksista sovittiin lokakuussa 2016.

Ympäristönäkökulman vaikuttava integrointi erityisesti maatalous-, metsä-, energia- ja kaivossektorin sääddöksiin, strategioihin ja toimintaan sekä arktiseen yhteistyöhön.		Osallistutaan aktiivisesti ympäristön kannalta tärkeiden kärkihankkeiden toimeenpanoon. Näihin liittyen edistetään ym-päristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista.	2016–19	Keskeiset hankkeet ja prosessit identifioitu, osallistuminen suunniteltu. ELYjen SOVA- kehittämishanke edennyt.	LYMO, YSO, RY-MO, KVE, TIEVIE, HAL, LSJ	yht. 1	- Huolehditaan kärkihankevastuista. - Osallistutaan metsästrategian toimeenpanoon ja metsäneuvoston työhön. - Osallistutaan MH-lain viimeistelyyn ja toimeenpanoon. - SOVA-kehittämishankkeessa tuotetaan suunnitellut ELYjen SOVA-työkalut.	- Osaston kärkihankevastuut ja työskentelyn aikataulut on selkeytetty, erityisesti yhteistyössä YSO:n kanssa. Osallistutaan aktiivisesti BITAPURA:n käsittelyyn vietävien asioiden valmisteluun. - On osallistuttu aktiivisesti metsästrategian toteuttamiseen mm. hankkeiden ohjausryhmissä ja metsäneuvoston työvaliokunnassa. - MH-laki on tullut voimaan ja sen soveltamiseen liittyvää työtä tehdään yhteistyössä MMM:n ja MH:n kanssa. - SOVA-kehittämishanke on käynnissä ja edennyt suunnitellusti
		Toteutetaan Suomen arktisen strategian ympäristötavoitteita ja vaikutetaan siihen, että ihmisen toiminnasta arktiselle alueelle aiheutuvat ympäristö-vaikutukset otetaan huomioon linjauksissa ja toiminnassa.	2016–	Ympäristönäkökulman vahvuus linjauksissa ja toimeenpanossa. Järjestetyt tapahtumat, osallistuminen ja tuotettu aineisto tapahtumiin. Rahoitus hanke-esityksille (IBA, TEAS) Arktisen ympäristön asettamat reunaehdot, ihmisten toiminnan riskien arviointi ja saastumisen ehkäisy ovat osa Suomen arktista toimintaa.	KVE, YSO, LYMO, TIEVIE	yht. 1	- Suomen puheenjohtajuuskauden (2017) valmistelut Arktisessa Neuvostossa, ml. sidosryhmien osallistaminen -Selvitetään edellytyksiä ja valmistellaan Arktisen neuvoston yhteishanketta, tavoitteena kehittää arktisia YVA menettelyitä. - Osallistutaan Task Force of Arctic Marine Cooperation'n työhön -Ajankohtaisten AN suositusten ja raporttien toimeenpano (Arctic Biodiversity Assessment, Arctic Ocean Review)	YM on osallistunut aktiivisesti Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuusohjelman valmisteluun. Puheenjohtajuuskauden resurssisuunnittelu ja yhteistyön vahvistamisen neuvoston ympäristöalan työryhmien osalta on käynnistetty. YM on tavannut Arktisen talousneuvoston Suomen jäseniä, Suomen Akatemian Arktiko-ohjelman tutkimushankkeet sekä saamelaiskäräjät ja Lapin viranomaisia sekä ympäristöjärjestöjä. YM on vaikuttanut aktiivisesti Suomen arktisen strategian päivitykseen. Strategian päivitys valmistui syyskuussa 2016 ja ympäristönäkökulma on saatu sisällytettyä strategiaan yleisellä tasolla. Arktinen YVA hanke-ehdotus on valmistunut kesäkuussa 2016 ja on jatkokäsittelyssä.

		Vaikutetaan EU:n kiertotalous- ja resurssitehokkuusaloitteisiin ja niiden toimeenpanoon sekä arvioidaan eri politiikkatoimien mahdollisuuksia ja vaikuttavuutta mm. VN tutkimusyhteistyötä hyödyntäen.	2016	Suomen kannat komission ehdotuksiin valmisteltu ja yhteensovitettu ja viety niitä eteenpäin.	YSO, LYMO, RYMO, KVE,TIEVI E	YSO (0,6) + muut (0,4), yht. 1	Osallistutaan aktiivisesti komission vuoden 2015 lopussa antaman kiertotalouspaketin ja jätedirektiivien muutosehdotusten käsittelyyn. Toteutetaan paketin vaikutusarvionteja TEAS-rahoituksella.	Valtioneuvoston kanta EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelmaan käsitelty Eduskunnassa (TaV, YmV, MMVa, SuVa). Suomen kanta ympäristöneuvoston päätelmäluonnokseen EU-minvassa ja SuV:ssa 17.6., ympäristöneuvosto hyväksyy päätelmät 20. kesäkuuta. Kiertotalouden vaikutuksia koskeva VNK TEAS hanke (Kiviki) valmistunut ja esitelty mm. kansallisen toimintaohjelman valmistelutilaisuudessa. Lisäksi ohjattu Sitran valmistelevan kansallisen kiertotalouden tiekartan valmistelua YM:n osalta ja hallitusohjelman Bitapura-kokonaisuuteen liittyviä VN TEAS hankkeita (arviot biotalous- ja cleantech strategioista, biotalouden tukirakenteista ja energiaverotukien vaikutuksista) sekä tilattu EU:n kiertotalouden toimintaohjelmaan ja biotalousstrategiaan liittyvä arviointi SYKE:ltä.
--	--	--	------	--	------------------------------	--------------------------------	---	--

* Toiminnallisen tulostavoitteen tavoitelajit: Hallitusohjelma (HO), Kärkihanke (K), YM strategia (S)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN TULOSSOPIMUS JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2019

Tulosopimus 2016–19						Toimintasuunnitelmaosio	Seuranta, tilanne 31.12.2016
Strateginen vaikutus: Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut							
Vaikutuksen täsmennys: • Luonnon monimuotoisuus on turvattu ja ekosysteemipalveluilla on keskeinen merkitys yhteiskunnassa			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Koko vuoden toteuma
Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Tavoitelaji *	Toiminnallinen tulostavoite	Aikajänne	Laadullinen / numeerinen mittari	Vastuuosasto / yksikkö	htv-arvio 2016	Konkreettiset tulokset ja toteutuksen tilanne
Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategian ja toimintaohjelman toimeenpano	S	Huolehditaan luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian kansallisesta toimeenpanosta toteuttamalla Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön kansallista strategiaa ja toimintaohjelmaa.	2016–19	Toimintaohjelman toteutus etenee kaikilla hallinnonaloilla ja YMn osastoilla.	LYMO, TIEVIE, RYMO, YSO, KVE	LYMO (5)+ muut (0,5), yht. 5,5	-Jatketaan BD-toimintaohjelman toimeenpanoa. -Jatketaan monimuototoisuudelle haitallisten tukien arviointia taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta ja pyritään vaikuttamaan tukien arviointiin valtioneuvosto-tasolla. -Toteutetaan Ramsar-kosteikkosopimuksen stratgeiaa (2015-2021) ja toimintaohjelmaa. -Jatketaan yrityksen ja biodiversiteetti -verkoston kehittämistä. -Jatketaan Sisävesi Life IP hanketta. -Huolehditaan ympäristökasvatuksen valtakunnallisesta organisoinnista. -Toteutetaan kolmikantayhteistyössä sovittua Green Belt of Fennoscandia strategiaa verkostoitumisen, hankkeistamisen ja viestinnän avulla.

		Vahvistetaan biodiversiteettisopimusten synergioita ja biodiversiteettia koskevan tieteellisen tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa. Edistetään arktisen alueen luonnonsuojeluhankkeita.		Suomen tavoitteet sisältyvät EU-kantoihin ja heijastuvat sopimusten osapuolikokousten ja UNEAn päätöksissä. Kansainvälinen yhteistyö arvokkaiden arktisten alueiden identifiomisessa ja suojelemisessa on vahvistunut.	LYMO,KVE	LYMO (0,5) KVE 0,5	- Jatketaan biodiversiteettisopimusten synergioiden edistämistä sekä EU:ssa että YK:ssa. - Jatketaan Suomen tuella tuotetun materiaalin hyödyntämistä sopimusten toimeenpanon tehostamiseksi. - Osallistutaan arktisen kasvillisuuden ja eläimistön suojeluohjelman (CAFF) toimeenpanoon.	Jatkettiin aktiivisesti synergioiden edistämistä, ml. CBD:n osapuolivetöisen prosessin aktiivinen tukeminen epävirallisen neuvoo-antavan ryhmän jäsenenä ja synergiatyöpajan toisena puheenjohtajana, sekä aktiivinen vaikuttaminen EU-kantojen kautta CBD:n toimeenpanokokouksessa (SBI-1), josta saatiin vahvat päätökset ja ehdotukset joulukuussa 2016 pidettävään CBD COP13 kokoukseen. UNEA2 hyväksyi biodiversiteettisopimusten synergioita koskevan päätöslauselman Suomen linjausten mukaisesti. Suomi vaikutti osana EU:n johtomaaryhmää. Työstettiin esite sopimusten synergioiden hyödyistä implementoinnin näkökulmasta, jota jaettiin laajalti kv.foorumeilla. Suomen biodiversiteetin resurssimobilisaatioraportin on-line päivitys on tehty. Suomen BD -toimintaohjelman edellyttämiä voimavaroja koskevan selvityksen päivitetty ja käännetty raportti jaettiin kv.foorumeille tiedoksi.
		Valmistellaan perustettavien tai laajennettavien luonnonsuojelualueiden säädöksiä. Edistetään luonnonsuojelulain soveltamisen yhtenäisyyttä ohjeistuksen ja substanssiohjauksen avulla.	2016–18	Itä-Lapin ja eteläisen Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojeluasetukset ovat valmiit, kansallispuistoverkon mahdollinen kehittäminen on linjattu.	LYMO, TIEVIE	LYMO (2)	- Luonnonsuojelulain sopeuttamista koskevat muutokset saatetaan voimaan. - Annetaan asetukset Itä-Lapin ja Eteläisen Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelualueista. Valmistellaan asetuksia Uudenmaan, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon, Merenkurkun ja Länsi-Lapin alueille. - Valmistellaan valtioneuvoston päätös Natura 2000 -verkoston täydentämisestä ja tietojen päivittämisestä. - Edistetään Natura-verkoston alueellista yleissuunnittelua tuoreen tiedon ja täsmennettyjen suojelutavoitteiden perusteella sekä uuden tietojärjestelmän puitteissa.	- Säännökset annettu ja toiminta mukautettu. - Itä-Lapin ja Eteläisen Pohjois-Pohjanmaan asetukset on valmisteltu, annetaan vuoden 2017 alussa. Valmisteilla olevat asetukset eivät ole edenneet suunnitellusti, mikä tulee vähentämään 2017 valmistuvien säädösten määrää. - Kuuleminen ja lausuntokierros järjestetty syys-lokakuussa. Päätösten valmistelu käynnissä. - Yleissuunnitelmat pääosin valmiit.
		Perustetaan kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017	2016-17	HE valmis	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,5)	- Kansallispuistoehdokkaiden vertailun ja alueen valinnan pohjalta valmistellaan HE puiston perustamisesta. - Ohjataan MH:ta alueen palveluvarustuksen suunnittelussa ja rakentamisessa.	- Alueen rajauksesta on sovittu. - HE viedään marraskuussa eduskunnan käsiteltäväksi. - MH:ta on ohjattu palveluvaraustuksen rakentamisessa.
	HO	Huolehditaan suomalaiseen elämänmuotoon kuuluvien metsästyksen ja kalastuksen mahdollisuuksista		Uusien luonnonsuojelualueiden perustamissäännökset on valmisteltu vuorovaikutuksessa metsästyssseurojen kanssa paikallisella ja alueellisella tasolla.	LYMO	LYMO (0,7)	Laaditaan perustamissäädökset luonnonsuojelulaissa säädetyllä tavalla ottaen mahdollisuuksien mukaan huomioon metsästyksen kohdistuvat tarpeet.	Metsästäjien näkemykset on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon luonnonsuojelualueiden säädövalmistelussa.

	HO	Metsien ja soiden suojelua jatketaan vapaaehtoisin keinoin		METSO-toimenpiteet sopeutettu määrärahakehyksiin. 4 000 ha uusia METSO-alueita.	LYMO, TIEVIE	LYMO (1,4)	- Ohjataan ELY-keskuksia luonnonsuojeluohjelmien ja METSO-ohjelman toimeenpanossa. - Ohjataan METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostohankkeita yhteistyössä MMM:n kanssa. - Selvitetään yhteistyössä MMM:n kanssa uudenlaisia rahoitusmalleja ja muita kannusteita luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden turvaamiseksi (VN-TEAS hanke). - Aloitetaan valtakunnallisesti arvokkaiden soiden suojelun toteuttaminen valtiontalouden kehysten puitteissa.	- ELY-keskuksia ohjeistetaan niukentuneen rahoituksen vaikutuksista METSO-ohjelman toimeenpanoon syksyn aikana '- Uudet METSO:n yhteistoimintaverkostot ovat aloittaneet työnsä. - VN-TEAS hanke on käynnistynyt yhdessä MMM:n ja TEM:n kanssa. - Soiden suojelun tavoite valtion maiden osalta on toteutettu, suojelu yksityismailla etenee vähitellen, vapaaehtoisin keinoin ja pääosin METSO-ohjelman puitteissa.
	S	Geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tietämyksen käytön valvonta järjestetään Nagoyan pöytäkirjan ja EU:n geenivara-asetuksen edellyttämällä tavalla.	2016		LYMO, TIEVIE	LYMO (0,2)	- Geenivaroihin liittyvän tehtäväkokonaisuuden selvittäminen. - Nagoyan pöytäkirjan jalkauttaminen; huolehditaan asetuksen toimivaltaisten viranomisten ohjauksesta ja riittävästä teknisestä kehittämisestä ml. tietojärjestelmätyö.	- Tehtäväkokonaisuus selvitetty. - Toimivaltaisten viranomaisten (SYKE ja LUKE) ohjauksesta on päätetty (laitosten tulosohtaus).
	S	Parannetaan lajien ja luontotyyppien suojelun tasoa ja kohdennetaan suojelutoimet uhanalaisimpiin lajeihin ja kohteisiin.	2016–19	Lajisuojelun toimintaohjelma valmistuu. Soidensuojelua edistetty valtionmaiden osalta (30 000 ha:n suojelupaketti).	LYMO, TIEVIE	LYMO (2,5)	- Viimeistellään lajisuojelun toimintaohjelma ja aloitetaan sen toimeenpano. - Käynnistetään luontotyyppien uusi uhanalaisarviointi sekä heikentyneiden ekosysteemien tilan parantamistoimet ELITE-työryhmän tarpeiden, kohdentamisperiaatteiden, menetelmien ja aikataulun pohjalta. - Edistetään soidensuojelun tavoitteita tuoreen laajamittaisen selvityksen ja uusien linjausten mukaan - Käynnistetään perinnebiotooppien uudelleeninventointi.	- Lajisuojelun toimintaohjelma on valmis - LUTU-työ on käynnistynyt asiantuntijatyöryhmissä '- Soidensuojelutyöryhmän kokoamat, valtakunnallisesti arvokkaiden suoalueiden kartta- ja luontotietoaineistot on avattu Etelä-Suomen yksityisten alueiden ja koko maan valtion kohteiden osalta yleiseen käyttöön. - Perinnebiotooppien inventointiohjeet valmistuneet; malli-inventointeja tehty Lapissa ja Varsinais-Suomessa kesän 2016 aikana. Perinnebiotooppeja koskeva Life-hakemus valmistunut
	HO	Varmistetaan saimaannorpan suojelu yhdessä paikallisen väestön ja tahojen kanssa	2016-19	Saimaannorppatyöryhmä on jatkanut työtään.	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,2)	- Päivitetään saimaannorpan suojelun strategia ja toimintaohjelma.	Saimaannorppatyöryhmä jatkaa suojelun strategian käsittelyä.
	HO	Arvioidaan uudelleen uhanalainen lajisto luonto- ja lintudirektiivien päivittämisen yhteydessä	2016-19	Suomen lajiston viides uhanalaisuusarviointi valmistunut vuonna 2019.	LYMO, TIEVIE	LYMO (0,5)	-Arviointityö käynnistetään ympäristöministeriön asettaman ohjausryhmän johdolla.	Arviointiprosessi on käynnistetty.
	HO	Toteutetaan lohi- ja meritaimenstrategiaa Itämeren lohikantojen varmistamiseksi	2016-18	Osallistuttu toteuttamiseen.	LYMO	LYMO (0,2)	- Osallistutaan vaelluskala-kärkihankeen toimeenpanoon ja varmistetaan YM:n näkökulmien huomioon ottaminen. - Osallitustaan HELCOM yhteistyössä asioiden edistämiseen Itämeri-tasolla.	On osallistuttu.
	HO	Tehostetaan uhanalaisten kalalajien suojelua ja toimeenpannaan kalatiestrategiaa	2016-18	Osallistuttu toimeenpanoon.	LYMO	LYMO (0,2)	- Varmistetaan ympäristöministeriön näkökulmien huomioiminen strategian toimeenpanossa. - Edistetaan ls-asetuksen listattujen uhanalaisten ja puutteellisesti tunnettujen kalalajien tilan selvittämistä sekä osallistutaan muiden uhanalaisten kalalajien suojeluun liittyvien toimien suunnitteluun.	On osallistuttu.

Ekosysteempipalvelujen ja niiden tuottamien hyötyjen kartoittaminen, arvottaminen ja tunnetuksi tekeminen		Arvioidaan ekosysteempipalveluiden merkitystä ja taloudellista arvoa. Kehitetään suunnitteluproses-seja ja analyysijä, jotka huomioivat keskeiset ekosysteempipalvelut ja vihreän infrastruktuurin.	2016–	Suomen TEEB –hankkeen tulosten toimeenpano käynnistynyt, Suomen IPBES –paneelin työ käynnistynyt.	LYMO, TIEVIE	yht. 0,5	-Ohjataan ekologinen päätösanalyysi yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena - yhteishanketta (2015-2019). -Edistetään TEEB-raportin toimenpiteitä. -Edistetään ekosysteempipalveluiden mittaamista ja luokittelua.	- MetZo II hanke etenee suunnitelmien mukaisesti - Suomen luontopääoman tilinpitoa koskevan kansallisen kehittämistyön sisältö ja vaatimukset on esitetty selvityksessä 28.2.2016. BITAPURA:ssa on edellyt 06/2016, että tehtyjen selvitysten ja hankkeiden pohjalta jatketaan kansallisen ekosysteemitilinpidon kehittämistä, joka mahdollistaa nykyistä monipuolisemmat luonnonvarojen määrän, tilan ja riittävyyden tarkastelut, esimerkiksi biotalouden kestävyys näkökulmasta. - Edistetään ekosysteempipalveluiden mittaamista ja luokittelua: Kansallinen Ekosysteempipalvelut ja mittaaminen (MAES) -verkosto on aloittanut työnsä 06/2016. Ekosysteempipalveluiden biofysikaalisten kartoitusmenetelmien kehityksestä valmistuu syyskuussa raportti jonka jälkeen alkaa case-työpajavaihe.
	HO	Osallistutaan metsien ja vesialueiden virkistys- ja matkailukäyttöä koskevan selvityksen tekemiseen, joka tähtää hyvinvointivaikutusten ja niihin liittyvän liiketoiminnan kasvuun.		Osallistuttu TEM:n vetämään ohjelmatyöhön korostamalla erityisesti luonnonsuojelualueiden, luonnossa liikkumisen ja luonnonvarojen kannalta kestävän luontomatkailun merkitystä.	LYMO	LYMO (0,1)	- Osallistutaan VN TEAS-varoilla rahoitettavien hankkeiden valintaan ja ohjaukseen yhteistyössä TEM:n ja MMM:n kanssa. - Päätetään jatkotoimenpiteistä ulkoilulain toimivuusarvion tulosten perusteella.	- VN TEAS hanke käynnistynyt toukokuussa. Osallistutaan ohjausryhmän työhön. - Ulkoilulain osalta jatkotoimet eivät ajankohtaisia
Viherrakenteen ja sinisen rakenteen kehittäminen alueidenkäytössä	S	Turvataan kulttuuriympäristöjen säilyvyys mm. toimeenpanemalla kulttuuriympäristö-strategian toimenpiteitä.	2016–20	Kulttuuriympäristöstrategian toteuttamiseksi valmistuneet toimenpiteet.	RYMO, LYMO, TIEVIE	RYMO (2) + muut (1), yht. 3	Jatketaan strategian toimenpiteiden toteuttamista ja haastekampanjaa. Koordinoidaan strategian toimeenpanoa yhdessä OKM:n kanssa. Rakennusperintölain päivitys käynnistetään 2016.	Selvityksiä on valmistunut, Porkkanoita kulttuuriympäristötyöhön –tilaisuus pidettiin lokakuussa, haastekampanjan järjestelmällinen on suunnittelu aloitettu, valokuvakilpailun sato analysoitu ja viestintää kehitetty mm. kulttuuriympäristomme.fi-palvelun välityksellä. Koordinaatioryhmä on laatinut toimintakertomuksen 2015-2016 ja toimintasuunnitelman 2017. Rakennusperintölain päivitys on käynnissä maakuntauudistuksen edellyttämällä muutoksilla.
	S	Merialuesuunnitteludirektiivin täytäntöönpano	2016–18	Kansallista täytäntöönpanoa koskeva ehdotus valmis	RYMO, LYMO, TIEVIE	yht. 1	HE merialuesuunnittelusta (MRL:n muutos) annetaan 3/2016. Käynnistetään lakimuutoksen toimeenpano ja merialuesuunnittelua tukevia selvityksiä. - LYMO osallistuu työhön varmistamalla olemassa olevan meritiedon hyödyntämisen suunnitelmissa.	Merialuesuunnittelua koskeva MRL:n muutos hyväksytty 6/2016 ja se tulee voimaan 1.10.2016. Asetus annettiin syyskuussa. Merialuesuunnittelun lähtötilanneselvitys valmistui syksyllä 2016. LYMO osallistui työryhmään ja HE:n valmisteluun ja edistää osaltaan olemassa olevan meritiedon hyödyntämistä suunnitelmissa ja mm. EMKR-meripolitiikkaohiausrvhyissä.
	S	Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien suojelua edistetään valmistelemalla VN:n päätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista.	2016	VN päätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista tehty. Kansallisten kaupunkipuistojen verkosto täydentyy.	LYMO, RYMO, TIEVIE	LYMO (1,5)	-Järjestetään alueellinen kuuleminen ja valmistellaan VN:n päätös maisema-alueiden päivitysinventointien perusteella. - Käynnistetään kahden maisemanhoitoalueen valmistelu. - Kansallisten kaupunkipuistojen verkostoa täydennetään.	- Maisema-alueiden hoito-opas on valmistunut sidosryhmien käyttöön. - Maisema-alueiden kuuleminen ja lausuntokierros on pidetty. Yhteenvedon tekeminen on valmisteilla. - Kansallisten kaupunkipuistojen verkoston laajentamisvalmisteluja on ohjattu.

	S	Suojelualueverkoston kytkeytyneisyyttä kehitetään.	2016–18	Selvitys suojelualueverkoston ja sen kytkeytyneisyyden kehittämistarpeista ilmastonmuutos huomioiden aloitettu	LYMO , RYMO	LYMO (0,5)	-Käynnistetään esiselvitys kansallinen suojelualueiden kehittämissuunnitelmasta, joka sisältää arvion suojelualueverkoston kytkeytyneisyydestä, ekologisesta edustavuudesta ja kattavuudesta sekä ehdotukset suojelualueverkoston kehittämiseksi ilmastonmuutos huomioonottaen.	Esiselvitys on käynnistynyt, toteuttajana SYKE, valmistuu tammikuussa 2017.
--	---	--	---------	--	--------------------	---------------	---	---

* Toiminnallisen tulostavoitteen tavoittelajit: Hallitusohjelma (HO), Kärkihanke (K), YM strategia (S)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN TULOSSOPIMUS JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2019

Tulosopimus 2016–19				Toimintasuunnitelmaosio			Seuranta, tilanne 31.12.2016	
Vaikuttavuustavoite: Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi								
Vaikutuksen täsmennys: • Suomen kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet merkittävästi • Rakennetussa ympäristössä on otettu käyttöön vähähiilisyyttä ja energiatehokkuutta edistäviä ratkaisuja			Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19				Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Koko vuoden toteuma
Ympäristöministeriön strateginen tulostavoite vuosille 2016–19	Tavoitelaji*	Toiminnallinen tulostavoite	Aika-jänne	Laadullinen / numeerinen mittari	Vastuuosasto / yksikkö	htv-arvio 2016	Suunnitelma toimenpiteistä 2016 (YM yhteinen näkemys). Konkreettiset toimet ja niiden vaiheistus.	Konkreettiset tulokset ja toteutuksen tilanne
Biotalous ja puhtaat ratkaisut; kärkihanke 1: Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti	HO, K	Koordinoidaan ilmastolain mukaisesti hallituksen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmistelu.	2016-17	Ilmastopolitiikan suunnitelma on valmis.	YSO, RYMO, LYMO, TIEVIE	YSO (2) , RYMO (0,1), LYMO (0,1)	YM vastaa ilmastopolitiikan keskipitkän aikavälin suunnitelman koordinoinnista. Suunnitelma valmistellaan syksyllä 2015 asetetussa työryhmässä siten, että se valmistuu toukokuussa 2017, jolloin se annetaan valtioneuvoston selontekona eduskunnalle.	Ns. sektorisuunnitelmat valmisteltu ao. ministeriöissä. Niitä täydennetään vaikutusarvioinneista saatavilla tiedoilla. Sektorisuunnitelmien pohjalta valmistellaan ilmastopolitiikan keskipitkän aikavälin suunnitelma siten, että se valmistuu viimeistään toukokuussa 2017.
	HO, K	Valmistellaan YM:n hallinnonalan suunnitelma ilmastolain mukaiseen keskipitkän aikavälin suunnitelmaan.	2016	YM:n osuus keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan on valmis.	YSO, RYMO, LYMO, TIEVIE	YSO, RYMO, LYMO, VIE yht. (1)	YM:n hallinnonalan suunnitelma kootaan osastojen yhteistyönä.	YM:n hallinnonalan suunnitelma (ns. sektorisuunnitelma) on koottu osastojen yhteistyönä. Sitä täydennetään vaikutusarvioinneista saatavilla tiedoilla.
	K	YM osallistuu kansallisen Energia- ja ilmastostrategian laadintaan	2016	YM:n näkemykset on koordinoitu ja sisällytetty strategiaan	YSO, RYMO, LYMO, TIEVIE	YSO (0,5), RYMO (0,5), LYMO (0,1)	Valmistellaan YM:n osuudet TEM:n johdolla tehtävään, vuoteen 2030 tähtäävän energia- ja ilmastostrategiaan ja osallistutaan koko strategian valmisteluun.	Valmisteltu YM:n osuudet TEM:n johdolla tehtävään, vuoteen 2030 tähtäävän energia- ja ilmastostrategiaan. Osallistuttu koko strategian ja sen taustaraportin valmisteluun.
		Toteutetaan uudisrakentamisen lähes nolla-energiarakentamiseen tähtäävää lainsäädäntöhankekokonaisuutta.	2016–18	Lainsäädäntöhankekokonaisuus astuu voimaan vuoden 2017 alussa ja ohjaa energiatehokkaaseen rakentamiseen.	RYMO, YSO, TIEVIE	RYMO (4)	Lainsäädäntöhankeeseen liittyvä hallituksen esitys eduskunnalle syysistuntokauden 2016 alussa. Lait, asetukset ja ohjeet voimaan vuoden 2017 alussa.	Rakennusten energiatehokkuutta koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos tulee voimaan 1.1.2017. Asetukset ja ohjeet ovat olleet lausunnoilla ja valmistuvat keväällä 2017.

		Edistetään tuulivoimarakentamisen laadukasta ohjausta.		Tuulivoimaohjeistus päivitetään.	RYMO, YSO, LYMO, TIEVIE	RYMO (1)	Tuulivoimarakentamisen suunnittelun päivitetty ohjeistus valmistuu kevät 2016. Tuulivoima ja maisema -raportti valmistuu kevät 2016. Tuulivoima ja linnusto -raportti valmistuu syys 2016. Jatketaan valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa	Tuulivoimarakentamisen suunnittelun päivitetty ohjeistus valmistuu kevät 2016. Tuulivoima ja maisema -raportti valmistuu kevät 2016. Tuulivoima ja linnusto -raportti valmistuu syys 2016. Jatketaan valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa
Ympäristöhallinnon kokonaisvaltainen ilmasto- ja energiatehokkuusohjelma	S	Valmistellaan yhteistyössä alaishallinnon kanssa ympäristöhallinnon ilmasto- ja energiatehokkuusohjelma.	2016-17	Ohjelma on valmis.	YSO, RYMO, LYMO	yht. 0,2	Valmistellaan ympäristöhallinnon kokonaisvaltainen ilmasto- ja energiatehokkuusohjelma osastojen yhteistyönä ja alaishallintoa kuullen.	YM:n sektorisuunnitelma ilmastolain mukaiseen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan on valmisteltu osastojen yhteistyönä. Sitä täydennetään vaikutusarvioinneista saatavilla tiedoilla. Lisäksi on osallistuttu TEM:n johdolla tehtävän energia- ja ilmastostrategian valmisteluun. Mm. näiden pohjalta jatketaan vuonna 2017 ympäristöhallinnon ilmasto- ja energiatehokkuusohjelman valmistelua.
Kansainvälisen ilmastopimuksen neuvottelemisen (2014-15+)	HO, S	YM toimii aktiivisesti kansainvälisessä ilmas-topoliitikassa tavoitteena riittävän kattava ja sitova kansainvälinen ilmastopimus. Tuetaan kansainvälisiä toimia lyhytikäisten ilmastomuutosta nopeuttavien ilmansaasteiden vähentämiseksi ml. mustan hiilen päästöjen vähentäminen	2016-	Suomen kannat on valmisteltu ja koordinoitu yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ja viety niitä eteenpäin sopimusneuvotteluissa sekä toimittu muussa kansainvälisessä ilmastoyhteistyössä. Arktiset ilmastotoimet on sisällytetty Suomen kansainväliseen yhteistyöhön COP21 jälkeen	YSO, KVE, TIEVIE	YSO (3) + muut (1), yht. 4	Osallistutaan kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin, EU:n kannanmuodostukseen ja koordinoidaan Suomen kannat ilmastoneuvotteluryhmässä. -Pariisiin kokouksen tulosten tarkastelu arktisten alueiden kannalta, -Pariisiin kokouksen tulosten tarkastelu osana Pohjoismaista puheenjohtajuutta (Novak-ryhmä) - AN mustahiili ja metaani toimenpideohjelman toteutus kansallisesti - Kansainvälisen tietoisuuden lisääminen mustan hiilen vaikutuksista arktisella - Edistetään suomalaisen ympäristöosaamisen ja -teknologian vientiä osana kansainvälistä ympäristöyhteistyötä	YM koordinoi Suomen osallistumisen Marrakechissa 7-18.11.2016 pidettävään ilmastopimuksen osapuolikokoukseen. Marrakechissa järjestettiin myös Pariisin sopimuksen ensimmäisen osapuolikokous. Pariisin sopimus astui voimaan 4.11.2016. EU ratifioi sopimuksen 5.10 ja Suomi 14.11.2016. Mustahiileen liittyvää kansainvälistä tietoisuutta on edistetty mm. Arktisen yhteistyön ja UNEPin puitteissa. Valmisteltiin yhdessä UM:n ja FinPron kanssa MYMI:n viennedistämismatka Iraniin, Kiinaan, Japaniin ja Keniaan, Peruun, Algeriaan ja Mexicoon.

EU:n 2020 ja 2030 ilmasto- ja energiavoitteiden valmistelu ja toimeenpano (2014–2022)	HO, S	EU:n 2030 ilmasto- ja energia-tavoitteita toteutetaan kustannustehokkaasti. YM vaikuttaa ja osallistuu 2030 tavoitteiden toteuttamiseksi laadittavan EU-lainsäädännön valmisteluun.	2016–18	Suomen kannat on valmisteltu ja koordinoitu yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Suomen keskeiset tavoitteet EU:n lain-säädäntöneuvotteluissa on saavutettu (erit. taakanjakopäätös, päästökauppajärjestelmän uudistaminen, energialainsäädännön muutokset)	YSO, RYMO, LYMO, TIEVIE, KVE	YSO (2) + muut (1), yht. 3	Vaikutetaan EU:n taakanjakopäätökseen siten, että kustannustehokkuus ja joustavuus on riittävässä määrin huomioitu komission ehdotuksessa ja huolehditaan näiden näkökulmien säilymisestä ehdotuksesta käytävien neuvottelujen aikana (KVen lisäys). Ajetaan Suomen kantoja päästökauppajärjestelmän uudistamisessa päästökaupan toimivuuden parantamiseksi.	Virkamiestason sekä poliittisen tason vaikuttamistyötä on jatkettu. Kustannustehokkuutta edistettiin neuvotteluissa mm. pyrkimällä varmistamaan riittävät joustokeinot toimeenpanossa. Päätökset lainsäädäntöhankkeista tehdään vasta vuonna 2017.
		Valmistellaan hallituksen esitys polttoaineiden laatudirektiivin (98/70/EY) 7 a artiklan sekä raportointia koskevan direktiivin 2015/652/EU toimeenpanemiseksi tarkoituksena vähentää polttoaineiden KHK-intensiteettiä 6 % vuosina 2010 - 2020 (ns. polttoaineiden KHK-laki)	2016	HE on annettu	YSO	YSO (0,2)	HE annetaan 12/2016	HE on linkitettävä TEM:n ILUC-direktiivin jakeluvoitelakia ja kestävyyskriteerilakia koskevan HE:n sisältöön ja aikatauluun. Ko. direktiivin toimeenpanon olisi oltava valmis 10.9.2017. HE on annettava kevätkaudella 2017.

* Toiminnallisen tulostavoitteen tavoitelajit: Hallitusohjelma (HO), Kärkihanke (K), YM strategia (S)